

**Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatala**

**Udvarhelyi vállalkozók  
a koronavírus-járványban**

**– kutatási jelentés –**

**2020. május – június**

**Megrendelő:**

Székelyudvarhely Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala

**Együttműködő partnerek:**

Udvarhelyi Kis- és Középvállalkozók Szövetsége (UKKSZ)

Udvarhelyi Mikrovállalkozók Szövetsége (SZMVSZ)

Hargita Business Center Inkubátorház (HBC)

**Szakmai partner:**

REGA Régiókutató Egyesület, Székelyudvarhely, [www.regaprojekt.ro](http://www.regaprojekt.ro)

**A munkában részt vettek:**

Szilágyi István – szervezési munkák

Dr. Geréb László – kutatástervezés

Veres Hanga-Katalin – adatfeldolgozás

Bölöni Ildikó – szerkesztés, korrektúra

Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz, illetve más adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz és rögzítéshez a megrendelő előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

# Tartalom

BEVEZETŐ .....	4
<b>1. A kérdőív</b> .....	5
<b>2. A minta</b> .....	5
<b>3. A vállalkozások fontosabb adatai</b> .....	8
<b>4. A koronavírus-járvány hatása a vállalkozásokra</b> .....	11
<b>5. Kilátások. Jövőkép</b> .....	20
<b>6. Szükséges intézkedések</b> .....	25
ÖSSZEFOGLALÁS .....	30

# BEVEZETŐ

A járvány mindannyiunk életét felforgatta, átalakította. Azonban, aki erre a járványra csak egy óriási bajként képes tétlenül tekinteni, az a járványt követően még nehezebb helyzetbe kerülhet. Az elemzők egyetértenek abban, hogy a koronavírus-járványnak az egészségügyi hatásai mellett nagyon erős gazdasági hatásai lesznek. A kialakuló gazdasági válságnak pedig már most érezhető az előszele.

A válságok természete szerint beszélhetünk előre megjósolható vagy váratlanul érkező válságokról. Az előzőre fel lehet készülni, de a másodikra nem – mondjuk automatikusan a választ, amely azonban nem teljesen igaz. Történelmi tapasztalatok bizonyítják: a gazdaság dinamikájára az jellemző, hogy a felemelkedés után visszaesés jön, majd újra felívelés. Így egy előrelátó vállalkozást soha nem érhet váratlanul a válság.

Azonban, ha már itt van, vagyis elkerülhetetlen a válság, kettőt tehetünk: egyrészt megpróbáljuk a legkevesebb veszteséggel túlélni, másrészt pedig megpróbálunk a válságból megerősödvé kikerülni. Egy profi cégvezetés nem ül tétlenül, nem a sebeit nyalogatja, hanem tudatosan készül a kialakult válságból való kilábalásra, hisz azt akarja elérni, hogy a vállalkozása megerősödvé kerüljön ki belőle.

Ezen gondolatok fontosságát felismerve, Székelyudvarhelyi Polgármesteri Hivatala 2020 májusában – szakmai partnerekkel közösen – egy felmérést készített, amely a koronavírus-járvány hatásait vizsgálja az udvarhelyszéki gazdasági életre vonatkozóan, több okból is. Egyrészt, hogy felmérje, az udvarhelyi és udvarhelyszéki vállalkozásoknak hogyan sikerült túlélni a járvány első pár hónapját. Másrészt, hogy feltérképezze, miként segítheti a város a vállalkozókat abban, hogy azok ne lemaradva, hanem megerősödvé kerüljenek ki a járvány okozta válságból.

A polgármesteri hivatal szempontjából a felmérés kiemelt célja tehát: megfelelő alapot nyújtani a gazdaságot támogató programok, intézkedések kidolgozásához, a vállalkozókat és vállalkozásokat segítő intézkedések megalapozásához, hogy azok a valós nehézségekre, kihívásokra nyújthassanak igazi megoldásokat.

A felmérést kezdeményező polgármesteri hivatal tudományos partnere a REGA Régiókutató Egyesület, szakmai partnerei az Udvarhelyszéki Kis- és Középvállalkozások Szövetsége (UKKSZ), a Harghita Business Center (HBC) és a Székelyudvarhelyi Mikro-vállalkozók Szövetsége (SZMVSZ) voltak.

A felmérés létjogosultsága adott: nemcsak a városnak, hanem a megyének is kiemelten fontos, hogy Székelyudvarhely gazdasága milyen irányba halad, mert Székelyudvarhely Hargita megye gazdasági motorja. Ezt a felelősséget felismerve indította el a városvezetés a felmérést.

Reméljük, hogy ez a munka nemcsak a városvezetés számára szolgál információkkal, hanem a kutatást lapozó vállalkozók is találnak benne hasznos gondolatokat.

*A szerzők*

## **1. A kérdőív**

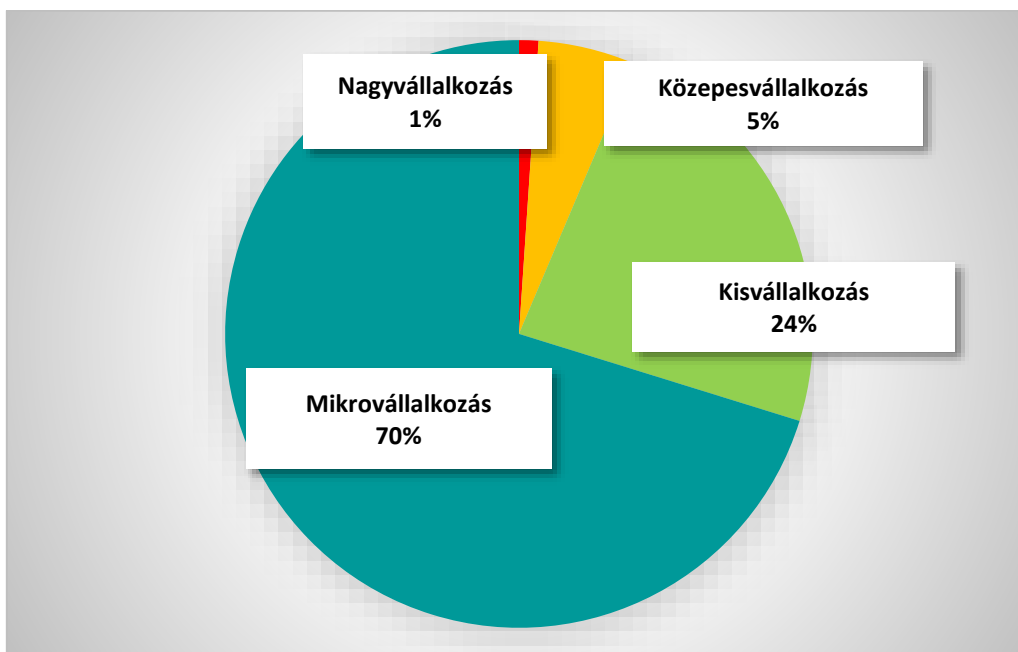
A felmérést egy 43 kérdésből álló online kérdőív segítségével végeztük, amelyben a vállalkozások életében bekövetkező változásokra kérdeztünk rá. Az űrlap több eltérő jellegű kérdéscsoportot tartalmazott, mint a vállalkozás elmúlt évre jellemző adatai, a koronavírus-járvány közvetlen hatásai, a vállalkozás jövőképe, valamint a szükségesnek tartott intézkedések.

A kérdőív kitöltésének lehetőségét több csatornán keresztül kommunikáltuk a vállalkozók felé: elsősorban a hivatal facebook-oldalán, emellett különböző gazdasági szervezetek, intézmények levelezőlistáján (UKKSZ, SZMVSZ, HBC).

2020. május 26-ig összesen 188 válasz érkezett a felmérésre. A kutatás adatait összegezve és elemezve születtek meg az eredmények.

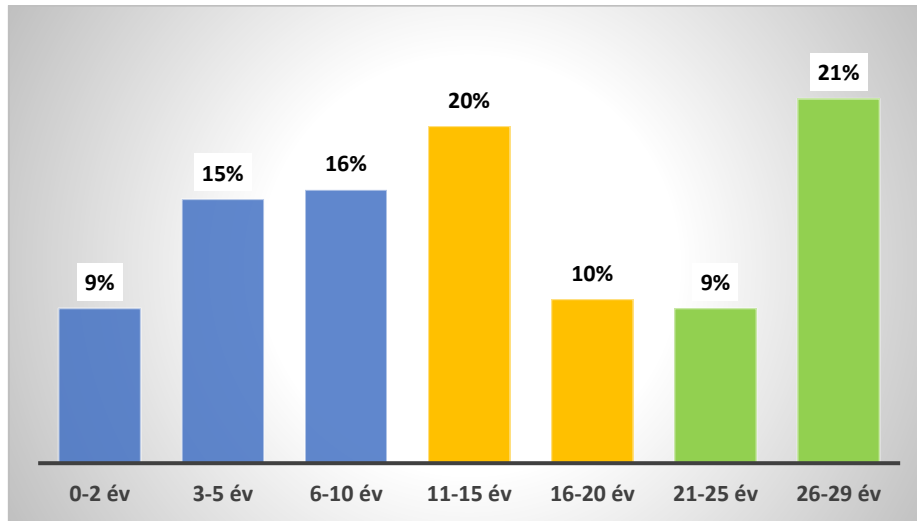
## **2. A minta**

A kutatásba 188 vállalkozás került be, melyből vállalkozási forma szerint az abszolút többség korlátolt felelősségű társaság (78%), ezt követik az egyéni vállalkozók (14%), majd a családi vállalkozások (4%), és a maradék 4 százalék egyéb forma. A vállalkozás cégformáján túl lényegesebb, hogy mekkora mértékű munkaerőt foglalkoztat, hiszen a céget ért változások általában nemcsak a tulajdonost érintik, hanem közvetve több család életére is hatással lehetnek. Méretük alapján a kutatás alanyait szolgáló vállalkozások legnagyobb hányada (70%) mikro vállalkozás, tehát alkalmazottainak száma 10 fő alatti, melyből 5 százalék egy alkalmazottat sem foglalkoztat, és 16 százalék csupán 1 fővel működik. A kisvállalkozások aránya 24 százalék, amelyek esetében a foglalkoztatottak száma kevesebb, mint 50. A kutatásba 5 százaléknyi közepes vállalkozás, és csupán 1 százalék nagyvállalkozás került be.



*1. ábra A vállalkozások eloszlása méretük szerint*

A vállalkozások korát tekintve 40 százalékuk 10 évnél fiatalabb cég, 30 százalék 11 és 20 év közötti, és ugyancsak 30 százalék 21 évnél több ideje működik. Ez utóbbiból 21 százalék 25 évnél idősebb vállalkozás (ld. 2. ábra).



2. ábra A vállalkozások életkor szerinti eloszlása

A kutatásba bekerült vállalkozások 83 százaléka Székelyudvarhelyre van bejegyezve, 17 százalék a környező falvakra, illetve Székelykeresztúrra és Szentegyházára (1. táblázat).

	Település	Eset
	Székelyudvarhely	156
Nem székelyudvarhelyi	Fenyéd	9
	Máréfalva	4
	Székelyszenttamás	3
	Felsőboldogfalva	2
	Székelyszentkirály	2
	Zetelaka	2
	Agyagfalva	1
	Bögöz	1
	Farcád	1
	Farkaslaka	1
	Hodgya	1
	Malomfalva	1
	Székelyderzs	1
	Székelykeresztúr	1
	Székelylengyelfalva	1
Szentegyháza	1	
<b>Összesen</b>		<b>188</b>

1. táblázat A vállalkozások eloszlása a bejegyzett település szerint (eset)

A kutatás szempontjából fontos információ, hogy melyik vállalkozás hol működik, tehát közvetve mely települések érintettek a járvány következtében előállt vállalati változásokban. Ha a működés helyét vesszük figyelembe, akkor elmondhatjuk, hogy a mintába bekerült vállalkozások 89,36 százalékának van udvarhelyi kötődése, ha nem is ide van bejegyezve, de működik itt munkapontja.

A vidéken bejegyzett vállalkozások 38 százalékának van Székelyudvarhelyen is munkapontja, ugyanakkor 10,64 százalék azon vállalkozások aránya, amelyeknek nincs semmilyen udvarhelyi vonatkozása.

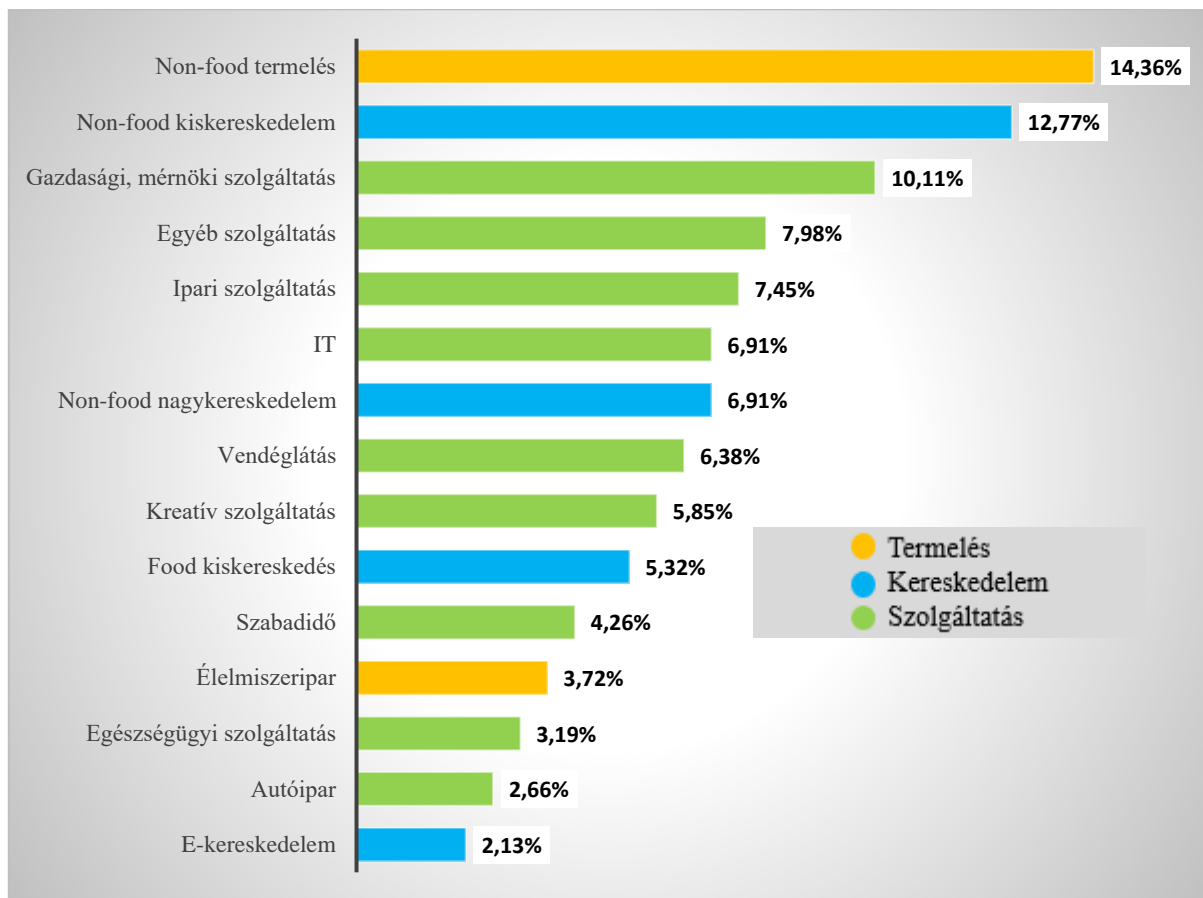
Bejegyezve	Munkapont	
	Székelyudvarhely	Vidék
Székelyudvarhely	91%	7%
Vidék	38%	63%

2. táblázat A vállalkozások működés és munkapont szerinti megoszlásai (százalék)

A kérdőíveket beküldő vállalkozásokat több szempont szerint is kategorizáltuk (termelő, szolgáltató, az élelmiszerpiacon vagy azon kívül működik stb.), megkülönböztetve több altípust is. E szerint a következő kategóriákat alkottuk meg:

1. **Autóipar:** autószervez és kereskedelem
2. **Vendéglátás**
3. **Egészségügyi szolgáltatás:** fogászat, mentálhigiénia
4. **Gazdasági, mérnöki szolgáltatás:** gazdasági tanácsadás, mérnöki tervezés, pénzügy, könyvelés, szervezetfejlesztés
5. **Non-food termelés:** faipar, nyomdaipar, textilipar, fémipar, építkezési anyagok gyártása
6. **Kreatív szolgáltatás:** fotó és videó, média, reklám, marketing, rendezvényszervezés, ajándéktárgyak megszemélyesítése, restaurálás
7. **Ipari szolgáltatás:** építkezés, gépek javítása, nyílászáró-szerelés, ipari elektronika, villanszerelés, épületgépészet, kiállítási standok építése
8. **Élelmiszeripar:** cukrászlabor, pékség
9. **Szabadidő:** sport, wellness, játszóház, turizmus
10. **Egyéb szolgáltatás:** személyszállítás, szépségipar, áruszállítás, ingatlanbérbeadás, zálogház, önszegélyező pénztár
11. **Food kiskereskedelem:** kürtös-lángos sütőde, fagyaltárusítás, élelmiszerüzlet, borkereskedelem, haleledelt kínáló vállalkozás
12. **Non-food kiskereskedelem:** barkácsbolt, virágüzlet, zenebolt, ajándéktárgyakat, cipőt és ruházatot, ékszert, függönyt, elektronikai cikkeket, sportszereket, autóalkatrészeket, valamint irodaszereket árusító üzletek
13. **Non-food nagykereskedelem:** gépek, ipari eszközök és cserealkatrészek, színesfém-kereskedelem, fertőtlenítőszer farmoknak, ócskavas, építőanyag, kiadványok, szaniter termékek
14. **IT:** szoftverfejlesztés, informatika, számítógépes hálózatok, programozás, webfejlesztés
15. **E-kereskedelem**

Ahogy a 3. ábrán láthatjuk, hogy a vállalkozások több mint fele (55%) valamilyen fajta szolgáltatást nyújt, nagyobb részük fizikait. A második nagyobb csoport a kereskedőké (27%), a legkisebb arányban pedig a termelők kerültek be a felmérésbe (18%).



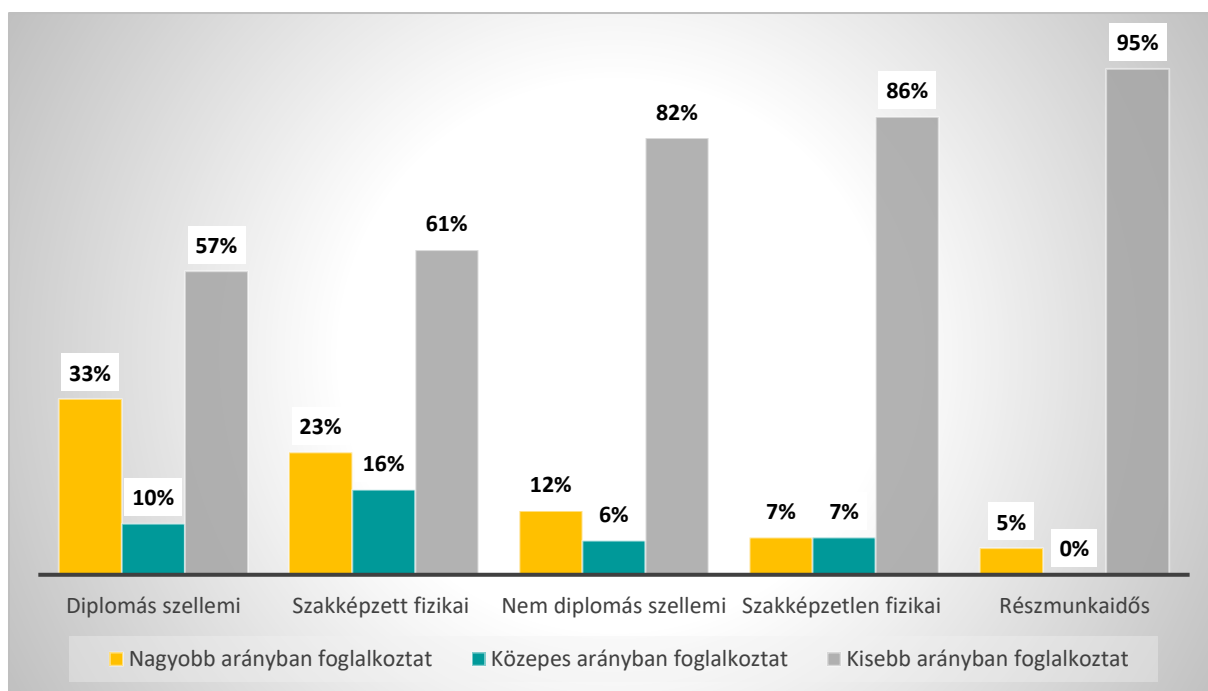
3. ábra A vállalkozások eloszlása tevékenységük szerint (százalék)

Amennyiben a mintánkba bekerült vállalkozások főbb tulajdonságait vesszük figyelembe (méret, profil, életkor stb.), nagy valószínűséggel nem egyeznek meg az udvarhelyszéki, és elsősorban a székelyudvarhelyi vállalkozások összetételével, így a kutatás ilyen szempontból nem tekinthető reprezentatívnak. De mivel közel kétszáz vállalkozás adatait dolgoztuk fel, ezért a kutatás irányadó lehet újabb, más jellegű vizsgálatokhoz, valamint különböző segítő intézkedések és programok kidolgozásában.

### **3. A vállalkozások fontosabb adatai**

Ha a vállalkozások munkaerejének összetettséget vizsgáljuk képzettség tekintetében, akkor az láthatjuk, hogy a legtöbben diplomás szellemi, valamint szakképzett fizikai munkaerőt foglalkoztatnak.





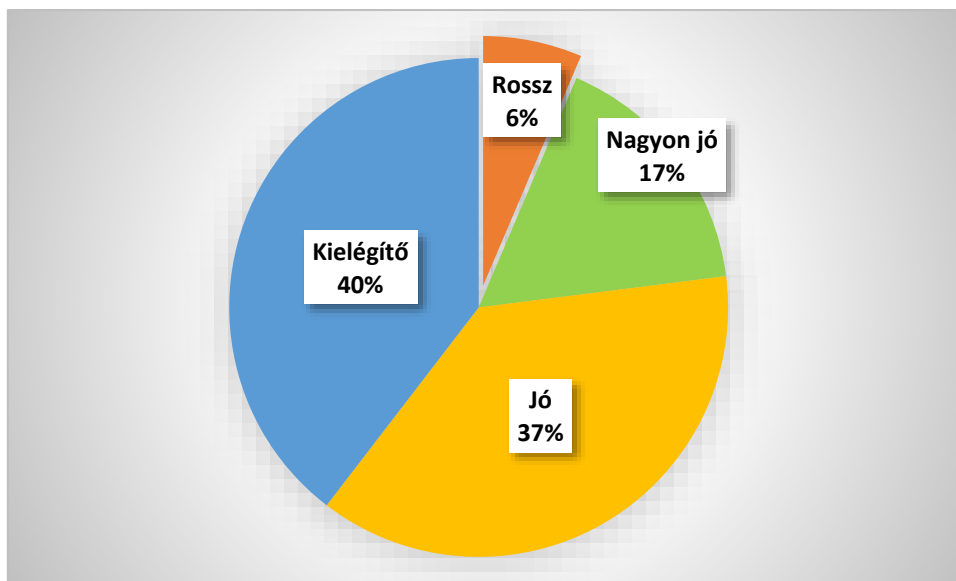
4. ábra A munkaerő eloszlása a végzettség és a munkavégzés jellege szerinti (százalék)

A vállalkozások kétharmada (67%) nem termel, ad el vagy szolgáltat külföldre, tehát elsősorban mindenki a hazai piacokon értékesíti termékeit, szolgáltatásait. A külföldi piaccal is rendelkező cégek közel egyharmada (az összes 10%-a) a termékei és szolgáltatásai abszolút többségét országon kívül értékesíti, 10–75% százalék között értékesít 42 százalékuk, és egynegyedük pedig csupán 10 százalékot húzott be külföldről.

Export mértéke 2019-ben	Százalék kategórián belül	Százalék
76-100% között	31%	33%
51-75% között	10%	
26-50% között	15%	
10-25% között	18%	
10 % alatt	27%	
Nem volt export	67%	

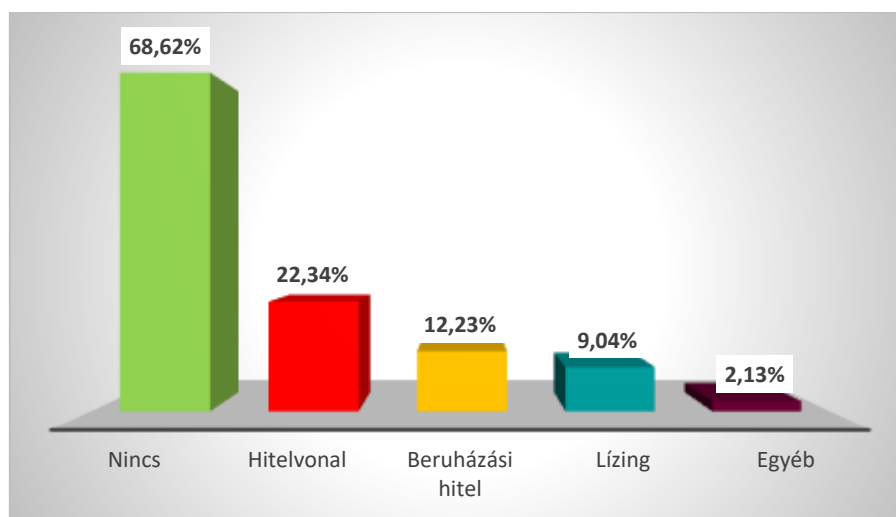
3. táblázat Export részaránya az értékesítésben 2019-ben (százalék)

A 2019-es év jövedelmezőségét tekintve a vállalkozók több mint fele határozottan pozitívan vélekedett, amelyből 17 százaléka mondta „nagyon jónak”, 37 százalékuk pedig „jónak” az elmúlt évet. A cégtulajdonosok 40 százaléka kielégítőnek ítélte meg az elmúlt esztendő nyereségességét, és csupán 6 százalékuk vélekedett úgy, hogy „rossz” volt, amelyből csupán 2 vállalkozás titulálta „nagyon rossznak”.



5. ábra A vállalkozás jövedelmezősége 2019-ben (százalék)

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a vállalkozásoknak van-e hitelük, amelynek törlesztése a forgalom esetleges visszaesésével még nagyobb nehézséget ró a cégre. A válaszokból kinyert adatok alapján bizakodásra ad okot, hogy a vállalkozások 68,62 százalékának nincs hitele, ami még az állandó költségeken felül terhelne a céget. A hitellel rendelkező vállalkozásoknak legnagyobb arányban hitelvonaluk van, beruházási hitele 12,23 százalékának van, 9 százalékának van lízingfizetési kötelezettsége, valamint egy csekély hányadnak van másfajta adóssága is.

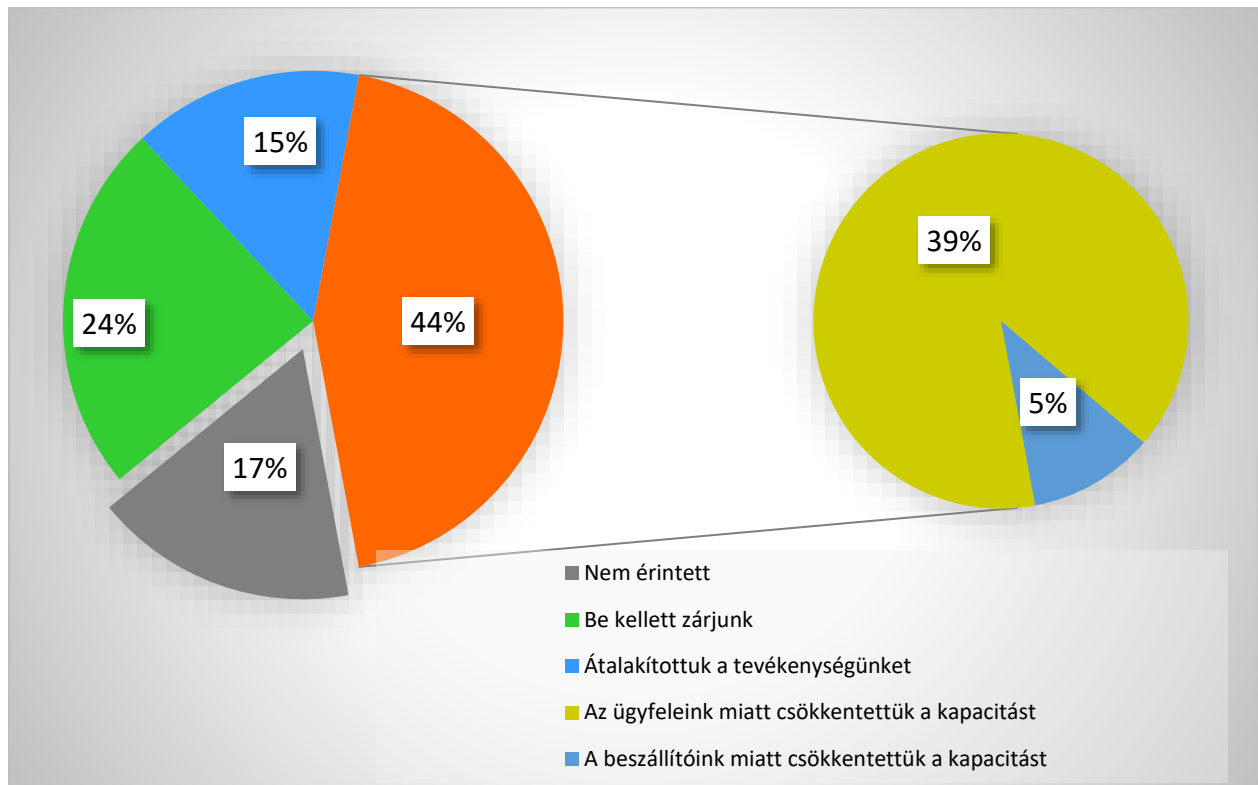


6. ábra A vállalkozások hiteltípusainak megoszlása (százalék)

A vállalkozások abszolút többségének (91,49%) nincs határidőn túli követelése az államtól vagy önkormányzattól, mint például a visszaigényelt ÁFA, elvégzett munkálatok ellenértéke. Ilyen jellegű követelménye a vállalkozások 8,51 százalékának van, ezeknek jórésze szolgáltató.

#### **4. A koronavírus-járvány hatása a vállalkozásokra**

A koronavírus miatti szigorítások bevezetése új kihívásokat jelentett a vállalkozások számára. A következő részben arra keressük a választ, hogy Udvarhelyszék vállalkozóinak életére hogyan és milyen mértékben hatott a járvány okozta helyzet.



7. ábra A szigorítások miatti változások a vállalkozások tevékenységében

Ahogy a 6. ábrán is látható, a szükségállapot ideje alatt elrendelt hatósági tiltások a vállalkozások háromnegyedének érintette a tevékenységét.

A legtöbb vállalkozásnak csökkentenie kellett a termelési kapacitását (44%), jórészt az ügyfelek igényléseinek csökkenése miatt, vagy azért, mert a beszállítók nem tudták kellően ellátni áruval, illetve nyersanyaggal a vállalkozást. A vállalkozások közel egynegyede (24%) kötelezően be kellett zárjon, és 15 százalék nem zárt be, de részben vagy teljesen át kellett alakítsa tevékenységét. Csupán a vállalkozók 17 százaléka mondta azt, hogy őt elhanyagolható mértékben érintette a koronavírus-járvány.

Megkérdeztük a tulajdonosokat, hogy milyen mértékben érintette a járvány okozta helyzet a vállalkozásuk iparágát, valamint a saját cégüket. A válaszadók ezt egy 10-es skálán kellett megbecsülnék. A minősítések összesítését követően az derül ki, hogy mind az iparág, mind pedig maga a vállalkozás tekintetében 88 százalékos az érintettség, tehát a vállalkozások mindössze 12 százaléka az, amelyre nem gyakorolt hatást a megváltozott konjunktúra. Az egyes iparágakat 6,71-es átlagban, míg a vállalkozásokat 6,81-es átlagban befolyásolta a módosult gazdasági környezet.

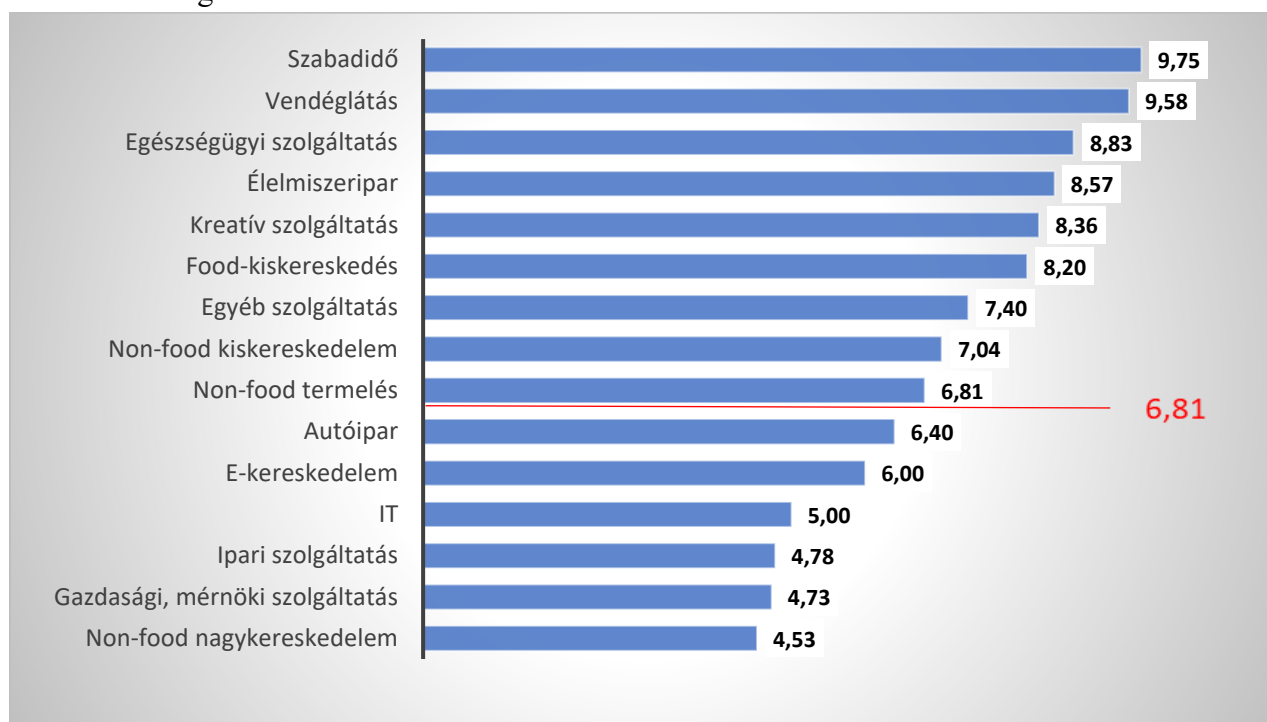
Az átalakult helyzet elsősorban a társadalmi távolságtartás miatt leállt sporttermeket és szabadidős szolgáltatókat, a vendéglátóhelyeket és kávézókat, a fogorvosokat, személyszállítással foglalkozókat és a szépségiparban dolgozókat érintette átlagosan 90–100%-ban. Őket követik a cukrászdák és a különböző rendezvényszervezők, valamint az ehhez kiegészítő szolgáltatásokat nyújtó szabadúszók (reklám, fotó és videó), valamint a kereskedők (borkereskedők, mozgóárusok). Ezen iparágakban dolgozókat is 80–90 százalékban érintették a változások.

Az egyéb szolgáltatás kategóriába sorolt vállalkozások, mint az árufuvarozás, zálogház vagy ingatlanbérbeadás is nagymértékben áldozatul estek a korlátozásoknak, ahogy azok a kiskereskedők is, akik nem élelmiszert, hanem egyéb termékeket forgalmaznak (barkácsárut, virágot, ruházati cikket, ékszert, könyvet, sportszert, hangszert), valamint az online értékesítetők (átlag 70–75%).

A gazdasági leállás nem kedvezett a termelőknek sem, mint a fa-, fém-, textil- és műanyagiparban tevékenykedőknek, ezen vállalkozások az átlagos érintettség szintjén helyezkednek el (6,81).

A következő csoport, akiket bár az átlaghoz képest kisebb mértékben, de 50 százalék fölött korlátoztak a szigorítások, az autószervezek és gépjármű-kereskedők, valamint az online kereskedők. A válság legkevésbé érintett iparága az IT-szektor volt, ők átlagosan 3,5-ös osztályzatot adtak az iparáguknak, a vállalkozásaik érintettsége mégis 5-ös átlagot ért el.

Az építkezésben dolgozókat, valamint az épületgépészettel foglalkozókat átlagosan 4,78-ra vette vissza a vírus okozta leállás az 1-től 10-ig mozgó skálán. Hasonlóan kisebb mértékben érintette a könyvelőket és a nagykereskedőket, akik elsősorban építkezéssel kapcsolatos termékeket forgalmaznak.

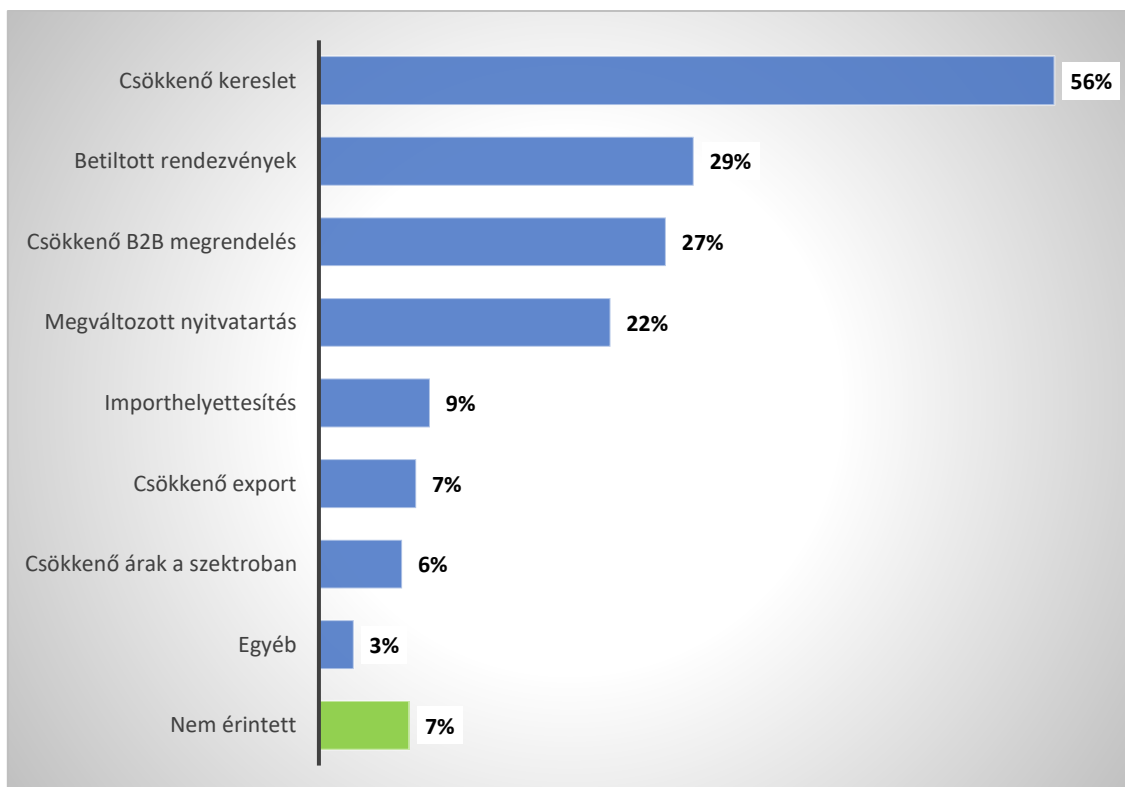


8. ábra A vállalkozások érintettsége a korlátozások következtében (10-es skála, 6,81 átlag)

## A tevékenységcsökkenés okai

Azt követően, hogy milyen mértékben volt impaktja a tiltó vagy szigorító rendeletnek a vállalkozások tevékenységeire, azt is tudni akartuk, hogy ezek milyen formában jelentkeztek. Itt több okot is megjelölhettek a válaszadók. Az eredmények alapján a vállalkozások 93 százalékát befolyásolták a változások. A legtöbbjüknek csökkent a terméke vagy szolgáltatása iránti kereslet a lakosság vagy más vállalkozások részéről, ez a cégek több mint felére igaz (56%). A második legnagyobb problémát a különböző rendezvények elmaradása jelentette (29%), így a virágárusok, éttermek, reklámszakemberek, fotográfusok, cukrászok és pékek, borkereskedők, divatszalon-tulajdonosok, mozgóárusok, standépítők munkája redukálódott le. Ehhez hasonló arányban a cégek több mint egynegyedének (27%) okozott gondot az, hogy a vállalati vásárlók csökkentették a megrendelésállományt. A lecsökkentett nyitvatartási idő, valamint a szigorított ügyfélfogadási előírások a válaszadók 22 százalékának rontotta az üzleti forgalmát. Ezen a négy jelentős okon kívül még voltak vállalkozások, amelyeket a határlezárások és külföldi szigorítások érintettek negatívan, hiszen volt, ahol importhelyettesítésre volt szükség, mivel külföldről nem érkezett meg a rendelt alapanyag (9%), vagy csökken az export, mivel a külföldi gyárak nem termeltek, vagy a felvevőpiacoktól estek el (7%). A vállalati tulajdonosok 6 százalékának negatív tényező volt az is, hogy az adott üzleti szektorban csökkennek az árak, ami csökkentette a profitabilitást.

Három százalékuk egyéb okot jelölt meg a vállalkozása nehéz helyzetére, mint: az általános gazdasági visszaesés és ennek okán a fizetőképes kereslet csökkenése, az állami adminisztráció „lelassulása”, az akadozó inkasszó, a védőfelszerelések, fertőtlenítőszeres nehéz és drága beszerzése vagy az alkalmazottak ingázása a közszállítás felfüggesztése miatt.



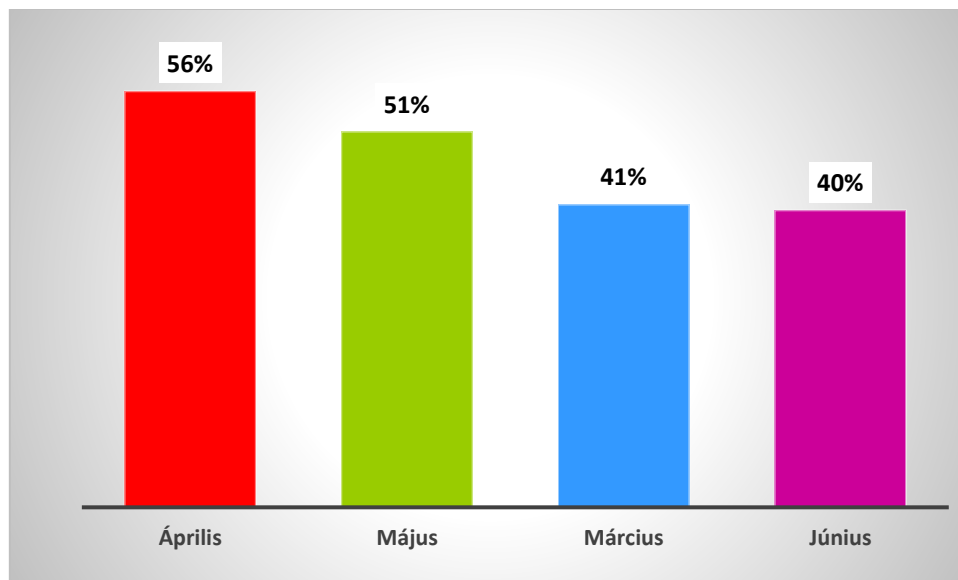
9. ábra A vállalkozás tevékenységi csökkenésének okai (százalék)

## Az árbevétel-csökkenés időbeli megvalósulása

A következő kérdés arra vonatkozott, hogy a vállalkozások keresletének csökkenése milyen mértékű volt, valamint mire számítanak a közeljövőben. Ez a válaszadók 95 százalékára volt érvényes.

Ahogy a 10. számú ábrán is látható, a legnagyobb visszaesés áprilisban volt tapasztalható, ebben a hónapban átlag 56 százalékkal profitáltak kevesebbet a vállalkozások, májusban is fele úszott el a jövedelmüknek, és március, illetve június hónapban 40–41 százalékkal volt kevesebb a hozam.

Április hónapban azon vállalkozások közül, amelyeknek csökkent a bevétele, egyharmaduk a teljes havi bevételüktől estek el, míg egynegyedük a bevételük felétől vagy háromnegyedétől. Májusban a válaszadók közel egyötöde a teljes bevételétől esett el, 36 százaléka a bevételének felétől, és ugyanennyien a bevételük háromnegyedétől.

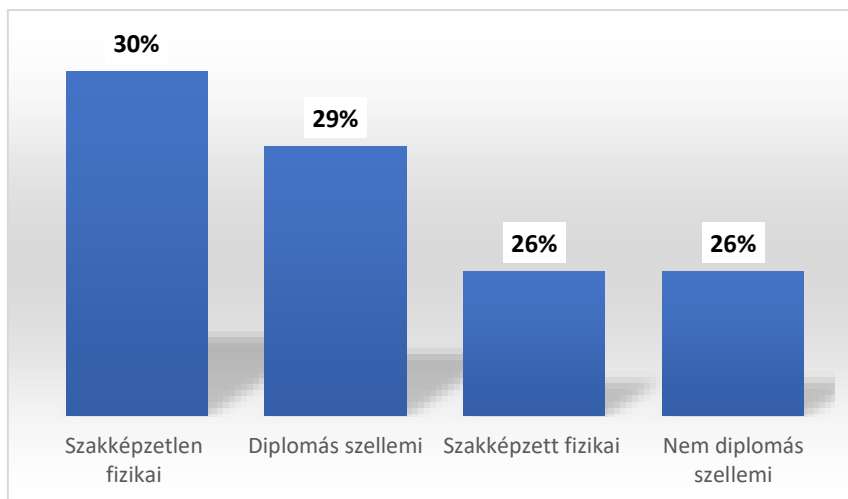


10. ábra A bevételkiesés mértékének becslése havonta (átlagszázalék)

## A járvány hatása az alkalmazottakra és a bérekre

A következő kérdésben azt vizsgáltuk, hogy a járványnak milyen hatása volt a vállalkozások alkalmazottaira.

A március és május közötti időszakban a vállalkozások 62 százalékánál nem szűnt meg az alkalmazottak munkája, tehát 38 százalékuk kényszerült arra, hogy felfüggesse a munkaerő egy részének aktivitását. A kutatásba bekerült cégek a legmagasabb arányban a szakképzetlen fizikai munkásokat és diplomás szellemi munkát végzőket kellett szükségszerűen szabadságoltassák (30% és 29%), míg 26 százalékos volt a szakképzett fizikai és a nem diplomás szellemi beosztottak kényszerszünete.

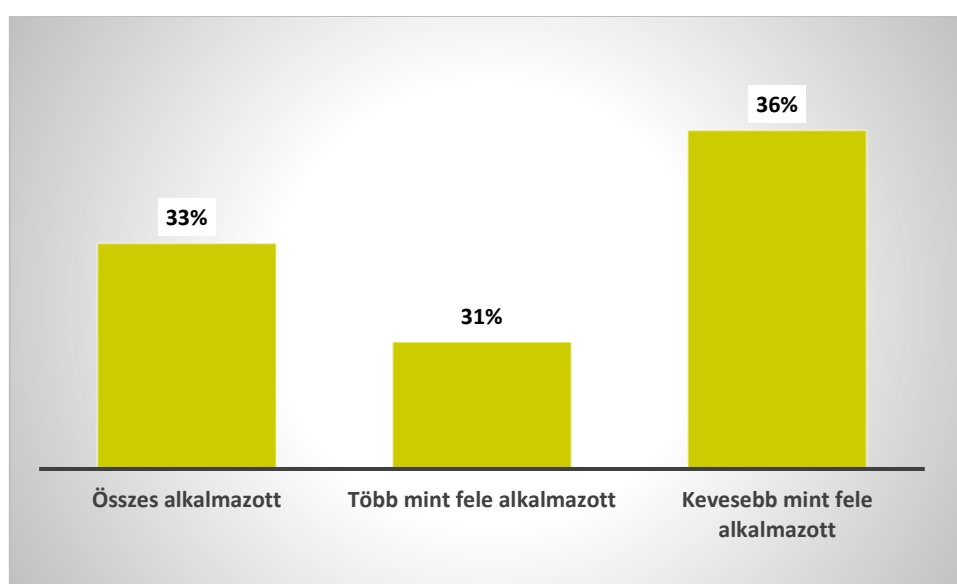


11. ábra Az alkalmazottak munkamegszűnésének aránya végzettség és a munkavégzés jellege alapján (százalék)

A vállalkozások 92,55 százaléka a március–május hónap folyamán nem bocsátott el munkaeerőt, 7,45 százalék viszont igen. A legnagyobb arányú elbocsátás (57%) egy kávézó esetében történt, a többi vállalkozás non-food kereskedő vagy termelő cég volt.

A válaszadóknak csupán 6 százaléka küldte fizetés nélküli szabadságra az alkalmazottainak egy részét.

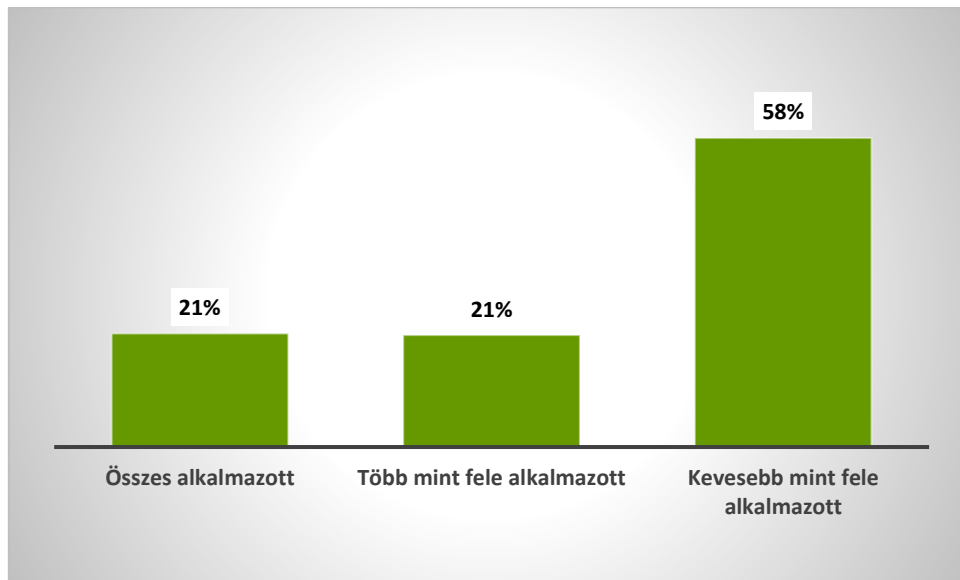
Sokkal nagyobb az arány a technikai munkanélküli segély igénylése tekintetében, ugyanis a vállalkozások 57 százaléka élt ezzel a pótlékkal. Az állami segélyt felhasználók egyharmada az összes alkalmazott részére nyújtott be igényt, ezek olyan ágazatok, mint az egészségügyi szolgáltatás, szépségipar, élelmiszeripar, kereskedelem, nem élelmiszeripari termelők, szabadidő és vendéglátás. Ha nem is minden alkalmazottra, de felénél többnek kérte 31 százalékuk, és kevesebb mint felére igényelte a technikai munkanélküli segélyt a vállalkozások 36 százaléka. Tehát a cégek, ahol szükségszerű volt ez a lépés, a munkaeerő nagyobb százalékára kiterjedően küldték őket technikai munkanélkülinek.



12. ábra A technikai munkanélküliségre küldött alkalmazottak aránya az érintett vállalkozásoknál (százalék) N=81

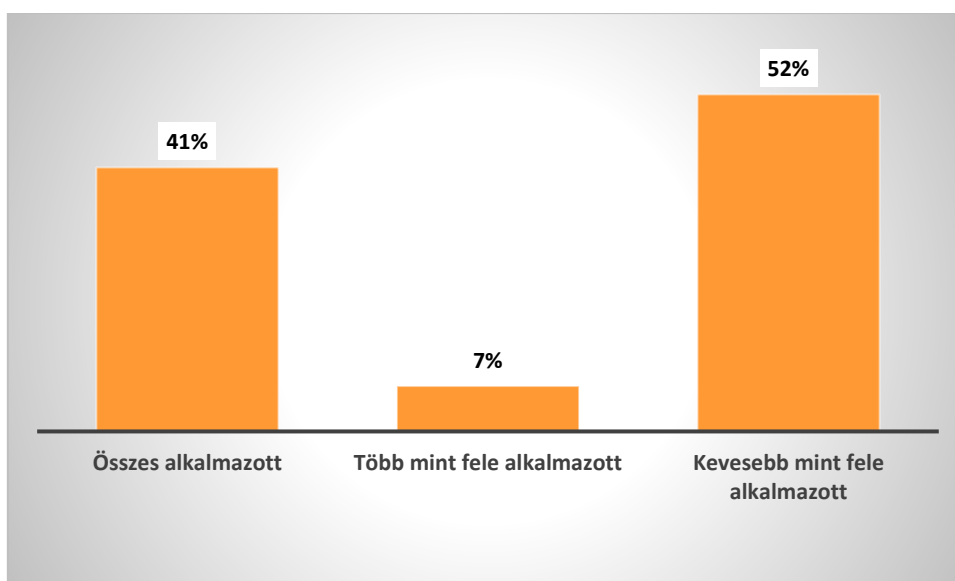
A vállalkozások 25 százaléka esetében csökkent a munkavállalók munkaideje.

Azon cégek közül, amelyek részmunkaidőre soroltak át alkalmazottakat, egyötödük az összes személynek csökkentette a munkaidejét, mint az IT szektorban, ipari termelés, vendéglátás. Hasonló azon cégek aránya, amelyek bár nem mindenkit, de több mint fele dolgozótól vártak el kevesebb munkaórát, és a nagyobb arány kevesebb mint fele alkalmazottnál vezettek be részmunkaidőt.



13. ábra Részmunkaidőre átsorolt alkalmazottak aránya az érintett vállalkozásoknál (százalék)

A megkérdezett vállalkozások 86 százaléka nem csökkentette a béreket, azonban 14 százalékuk igen, melyből 41 százalék az összes munkavállalónak csökkentette a bérét. A bércsökkenésben érintett ágazatok egészségügyi szolgáltatók és más szolgáltatók, termelő cégek, vendéglátás, IT és non-food kereskedő cégek. A vállalkozások 52 százaléka az alkalmazottak kevesebb mint felénél csökkentette a fizetéseket.



14. ábra A bércsökkentett alkalmazottak aránya az érintett vállalkozásoknál (százalék)

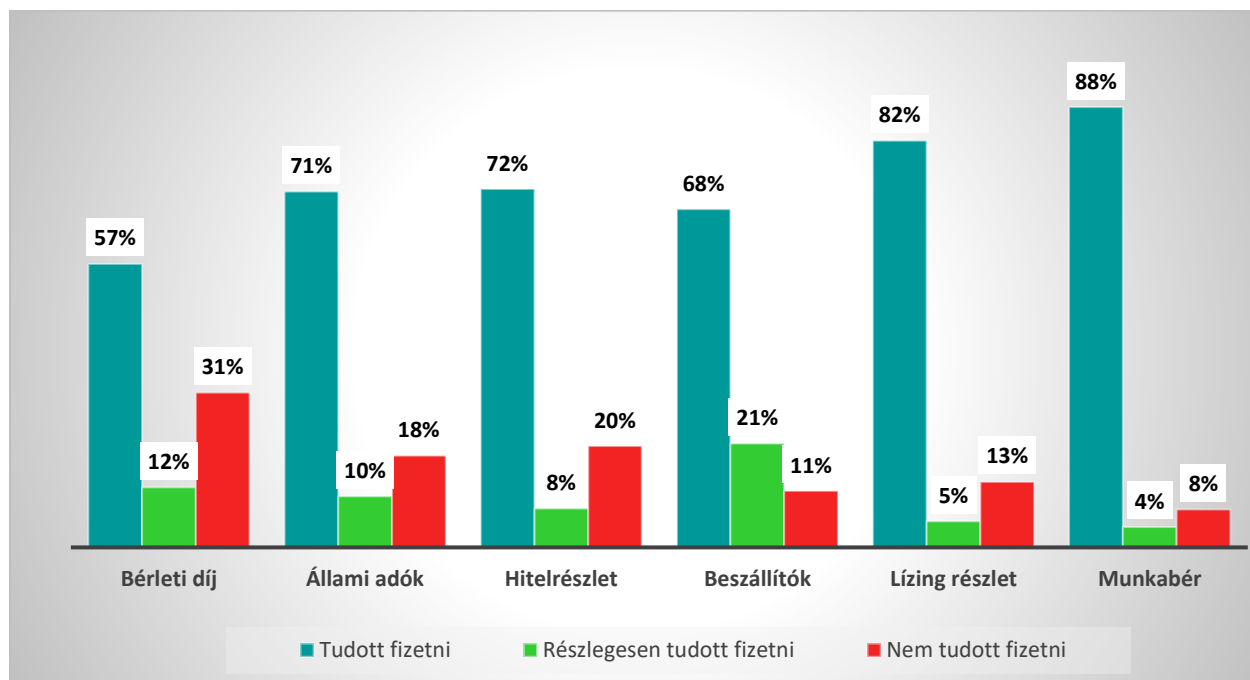


Ugyanakkor volt a vállalkozóknak két százaléka, amely a márciusi–májusi periódusban béremelést adott az alkalmazottainak. Egy építkezésekkel foglalkozó cég minden alkalmazottjának növekedett a fizetése. De béremelések voltak még egy logisztikai, egy webfejlesztő, egy szanitertermékeket és épületgépészeti cikkeket forgalmazó cégnél is.

### A vállalkozók fizetőképességének alakulása

A vállalkozókat arról is kérdeztük, hogy tudták-e határidőre fizetni a különböző kötelezettségeiket. A válaszadók többsége tudta ezeket teljesíteni, hiszen a válaszok alapján 48 százaléknak semmilyen kifizetési gondja nem volt.

Fizetési problémákat jelző 52 százaléknál vállalkozás esetében, azok közül, akiknek akadtak nehézségei, számukra a legnagyobb problémát a bérleti díjak kifizetése jelentette, közel egyharmaduk nem tudta időben törleszteni azokat, valamint 12 százalékuk csak részlegesen teljesítette. A következő kifizetési nehézséget a hitelrészletek, valamint az állami adók befizetése jelentette. Ez a válaszadók 28 (20+8) százalékát érintette kisebb vagy nagyobb mértékben. Negyedikként a beszállítók kifizetése jelentett nehézséget, ezt a vállalkozások egyötöde csak részlegesen tudta törleszteni, valamint egytizedük egyáltalán nem tudta a szükséges határidőre teljesíteni. Azon cégek, amelyeknek volt lízing kötelezettségük, azok 82 százaléka tudta is fizetni a részletet, valamint a munkabéreket a vállalkozások 88 százaléka tudta utalni időben az alkalmazottaknak. Ez a vállalatvezetők alkalmazottak iránti lojalitásáról tanúskodik, hogy a bérek kifizetése élvezte a prioritást.

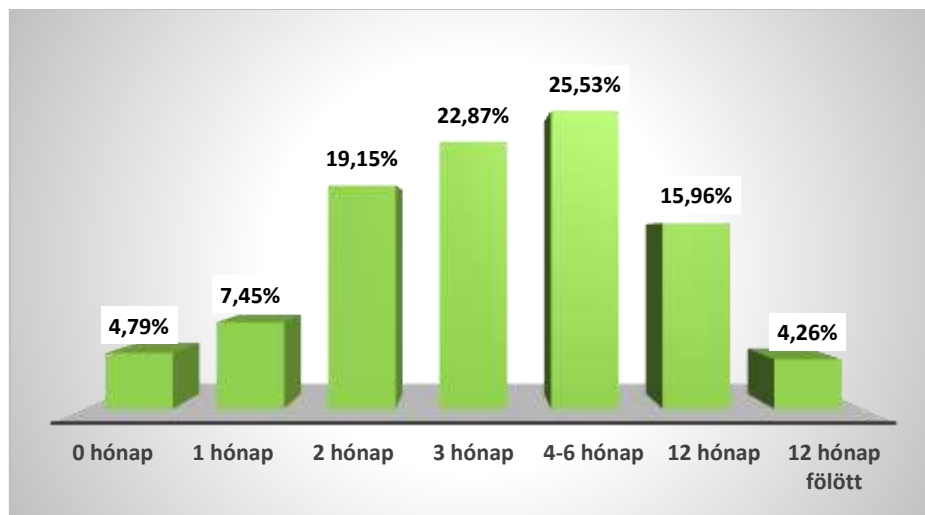


15. ábra A fizetési kötelezettségek teljesítése az érintett vállalkozásoknál (százalék)

## A vállalkozások tartalékai

Ahhoz, hogy megtudjuk, mennyire tartalékolnak a vállalkozások, azt is megkérdeztük, hogy hány hónapig képesek finanszírozni a működésüket a járvány következtében visszaesett forgalom mellett. A válaszok alapján a vállalkozások átlag 5,84 hónapig tudnának fennmaradni, de ha eltekintünk az azonnal bebukó és a 90 napig túlélő vállalkozástól, akkor ez a szám, azaz a módusz értéke 3. (legtöbb esetben az extrém értékek eltávolítása után számolt átlag sokkal jobban jellemzi az illető jelenséget).

Egyes vállalkozások már az első hónapban megszűnének, ezek aránya 4,79 százalék. Egy hónap tartaléka van a vállalkozók 7,45 százalékának, és közel egyötödük (19,15%) 2 hónapig lenne képes még működni a megváltozott körülmények között. Három hónapig is ellene a cégek 22,87 százaléka, és egynegyedük 4 és 6 hónap között tudna működni a tartalékaiból. Az egy évet 16 százaléka érné meg a kérdezett vállalkozóknak, és 4,26 százalék maradna fenn egy év után is.



16. ábra A vállalkozások túlélőképessége (százalék)

Amennyiben az esetszámokat egyenként vizsgáljuk, akkor a lenti táblázatban az látszik, hogy a vállalkozások 65 százaléka fél év után megszűnne, és hét hónap után a vállalkozások 80 százaléka csődbe menne.

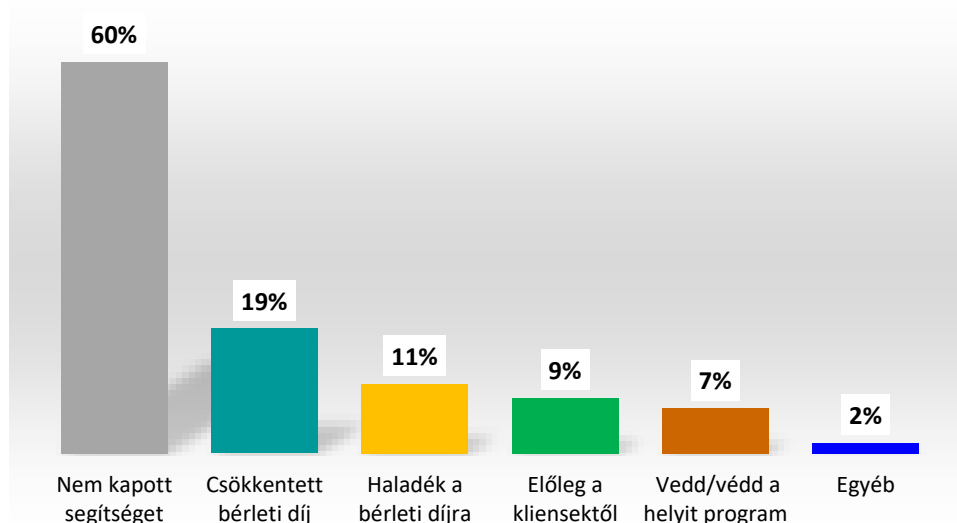
Túlélhető hónapok száma	Kumulált összeg	
	Eset	Százalék
1. hónap	179	95,21%
2. hónap	165	87,77%
3. hónap	129	68,62%
4. hónap	86	45,74%
5. hónap	76	40,43%
6. hónap	66	35,11%

7. hónap	38	20,21%
8. hónap	37	19,68%
9. hónap	34	18,09%
11. hónap	33	17,55%
13. hónap	8	4,26%
16. hónap	7	3,72%
25. hónap	3	1,60%
37. hónap	2	1,06%
49. hónap	1	0,53%
91. hónap	0	0,00%

4. táblázat A vállalkozások túlélőképessége (eset, százalék)

A megváltozott gazdasági helyzetben a vállalkozásoknak igencsak jól fog, ha olyan pénzügyi támogatásokat kap, amelyek segítik átvészelni a krízist. Hiszen egy bérleti díj elengedése, csökkentése vagy elnapolása, esetleg a megelőlegezett összeg a kliensektől bérlet formájában akár életmentő is lehet. Bár nem derítettük ki, hogy hány vállalkozás tartott volna erre igényt, de azt tudjuk, hogy 40 százalékuk kapott valamilyen formájú segítséget a március–május hónapokra.

A vállalkozások egyötödének a bérbeadója csökkentette, illetve elengedte a bérleti díjat, egytizedük haladékat kapott a bérleti díj kifizetésére. Kilenc százalék előleget kapott a klienseitől, és 7 százalékuk részt vett a Hargita Business Center „Vedd/védd a helyit” programjában, ahol a kliensek bérleteket, kuponokat tudtak vásárolni kedvezményes áron, amelyek a boltok, szolgáltatóegységek újraindításakor érvényesíthetők. A vállalkozások 2 százaléka másfajta segítséget kapott, például információ formájában a polgármesteri hivataltól és az Udvarhelyszéki Kis- És Középvállalkozók Szövetségétől, vagy a megrendelői előnyben részesítettek a nagyobb, multicégekkel szemben (15. ábra). Azonban a megkérdezett vállalkozások közel kétharmada (60 százalék) semmilyen támogatásban nem részesült.

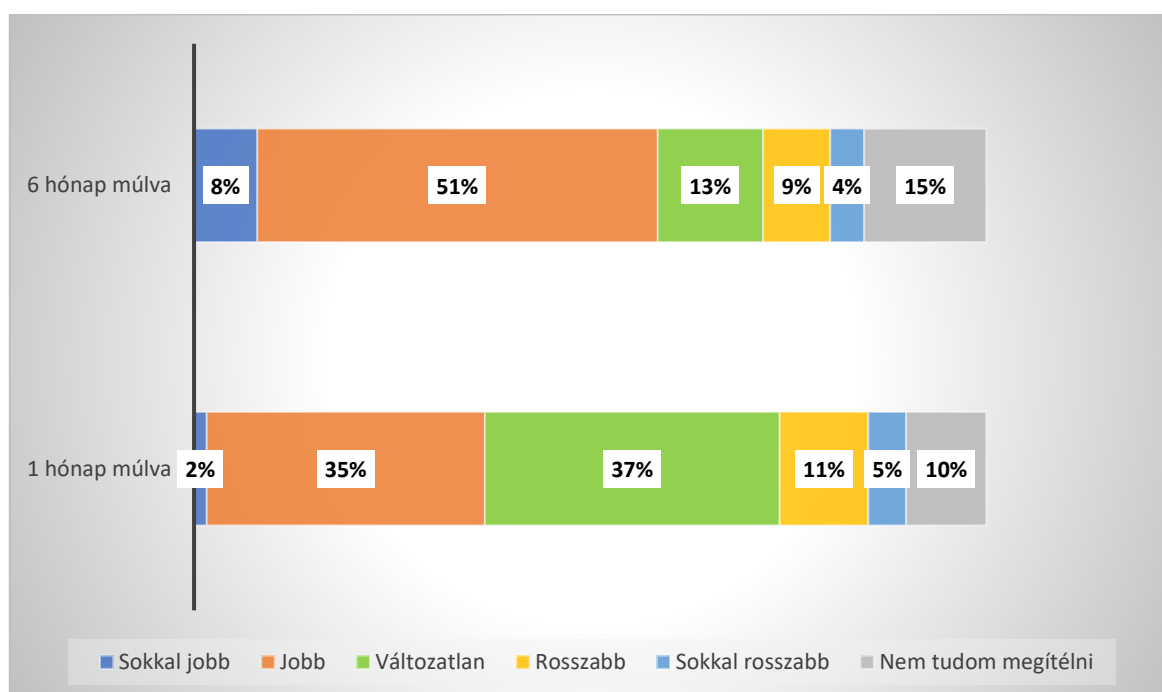


17. ábra Kapott támogatások, segítségek (százalék)

## **5. Kilátások. Jövőkép**

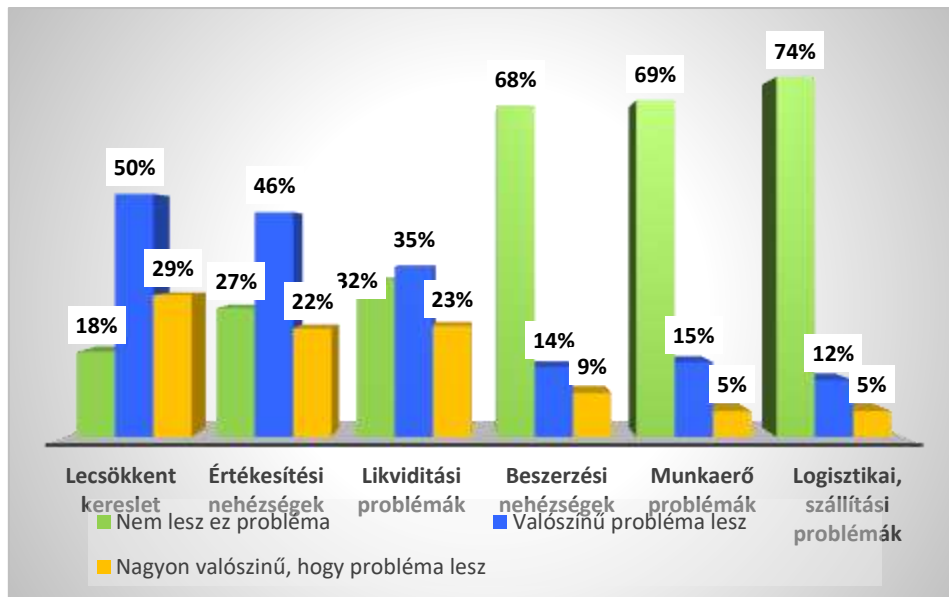
Arról is kérdeztük a vállalkozókat, hogy a szigorítások enyhülésével, valamint a gazdasági helyzet fokozatos normalizálódásának következtében, hogyan látják vállalkozásuk helyzetét közvetlenül a kialakult helyzetet követően, majd fél év múlva. A két időszak között kevés eltérést tapasztaltuk, hiszen, ha átlagosan nézzük, a június végi periódust átlagosan 3,20-ra, míg a november végéig 3,58-ra pontozták a vállalkozók egy 5-ös skálán.

Viszont, ha a két időszakra adott válaszokat egymás mellé tesszük, akkor azt tapasztaljuk, hogy míg a vállalkozók 37 százalékuk az egyhónapos visszaállástól nem vár sok változást, addig fél év múlva a vállalkozók több mint fele (51%) már jobbnak ítéli meg a helyzetét (júniusra ez az arány csak 35 százalék). Sokkal jobbnak sem a június végi, sem a november végi időszakot nem várják a vállalkozók (2% ill. 8%).



18. ábra A vállalkozás helyzetének megítélése 1 ill. 6 hónap múlva (százalék)

A válaszadók véleménye alapján elkövetkezendő fél évben a lecsökkent kereslet fogja leginkább meghatározni az egyes iparágakat, itt szinte kivétel nélkül minden szektor negatívan vélekedik. A második meghatározóan nagy dilemmát az értékesítési nehézségek jelentik, valamint a likviditási problémák. Kevésbé fognak fennakadást okozni a beszerzések, munkaerő-problémák vagy logisztikai, szállítási feladatok. A válaszadók 3–10 százaléká néhány kérdésben bizonytalan volt, elsősorban a likviditás és a munkaerő tekintetében.

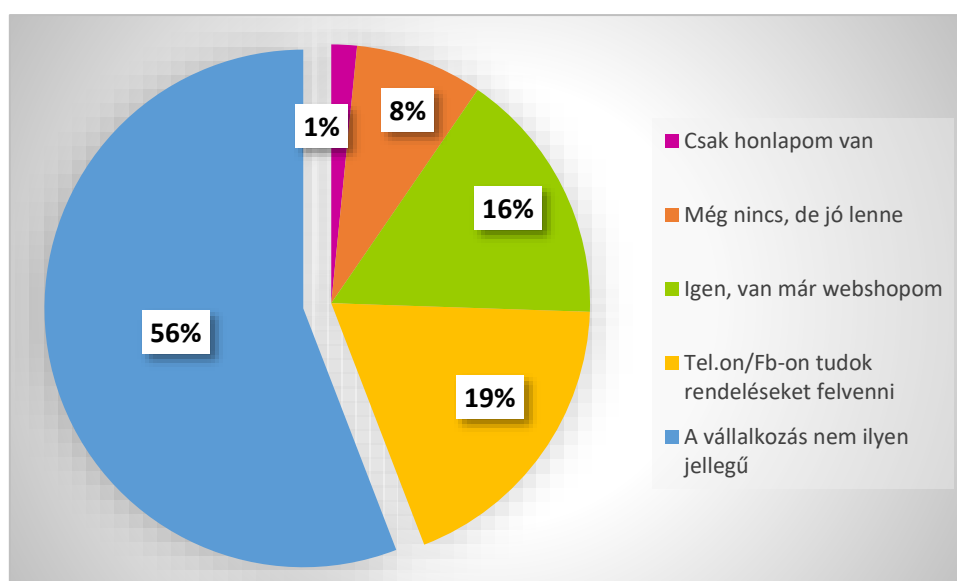


19. ábra A saját üzletág nehézségeinek megítélése az elkövetkező hat hónapban (százalék)

### Az online értékesítésre való felkészültség

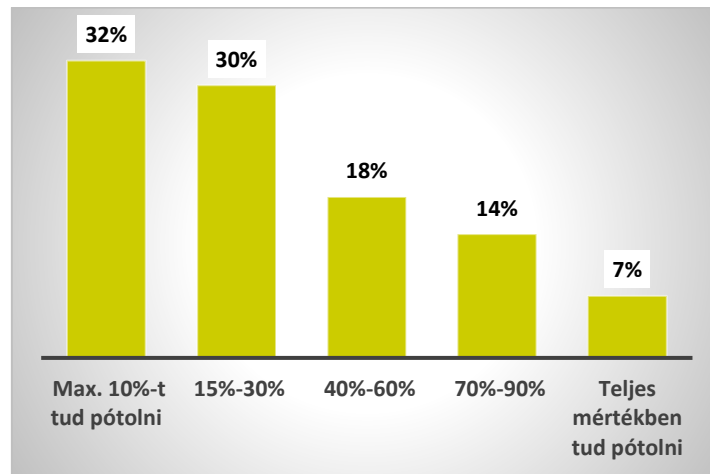
A hatóságok által szabályozott kijárási korlátozások sok vállalkozásnak jelentettek nehézséget, ezért azt is tudni akartuk, hogy a vállalkozások mennyire készültek fel az online értékesítésre. A kérdőívet kitöltők több mint fele úgy ítélte meg, hogy a vállalkozása nem olyan jellegű, amely lehetővé tenné számára a bolton kívüli értékesítést.

A vállalkozások egyharmada az, amely számára megoldható, hogy a személyes eladáson túl is képes legyen az értékesítésre, ami lehet telefonon, illetve facebookon (19%), esetleg saját webshopon (16%). A válaszadók 8 százalékának nincs még ilyen jellegű szolgáltatása, de jónak látná bevezetni, valamint van 1 százalék, amelynek bár van honlapja, az csupán promoválásra alkalmas, de direkt értékesítésre nem ad lehetőséget.



20. ábra Az online értékesítés lehetőségei (százalék)

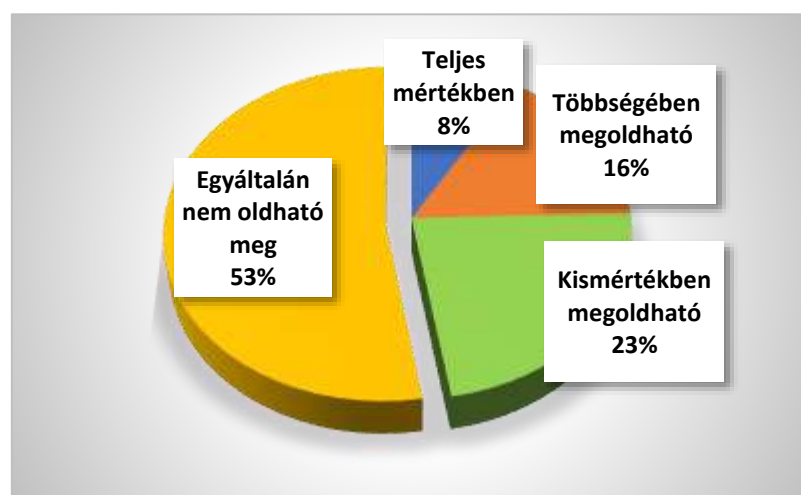
Azon vállalkozók, akik valamilyen mértékben meg tudják oldani az értékesítést a személyes eladáson túl (40%), azoknak csupán 7 százaléka az, aki teljes mértékben ki tudja váltani az offline értékesítést. Ezek a vállalkozások is csak legtovább 10–30 százaléokban képesek helyettesíteni az online értékesítéssel a bolti vagy személyes eladást.



21. ábra Az online értékesítés hatékonysága (százalék) N=74

### A home office lehetőségének kihasználása

A járvány egy másik következményeként az értékesítés formáján túl az is fontos a vállalkozások szempontjából, hogy a munkavégzés mennyire helyhez kötött, azaz az alkalmazottak tudják-e esetlegesen otthonról végezni. A válaszadók több mint fele szerint (53%) ez nem megoldható. Egynegyedük szerint kivitelezhető ez a munkavégzési forma, azonban csak 8 százaléuk tudja ezt teljes mértékben megoldani (IT, könyvelők, kreatív szolgáltatók, non-food kiskereskedők). A megkérdezett vállalkozások 16 százaléka többségében meg tudja ilyen módon oldani a beosztottak foglalkoztatását (IT, kreatív szolgáltatók, mentálhigiéné, non-food kereskedések, személyi edzők), míg közel egynegyedük számára (23%) kisebb mértékben jelent megoldást az otthoni munkavégzés (E-kereskedelem, non-food kereskedelem, autóipar, non-food termelés, vendéglátás, ipari szolgáltatás, kreatív szolgáltatás).



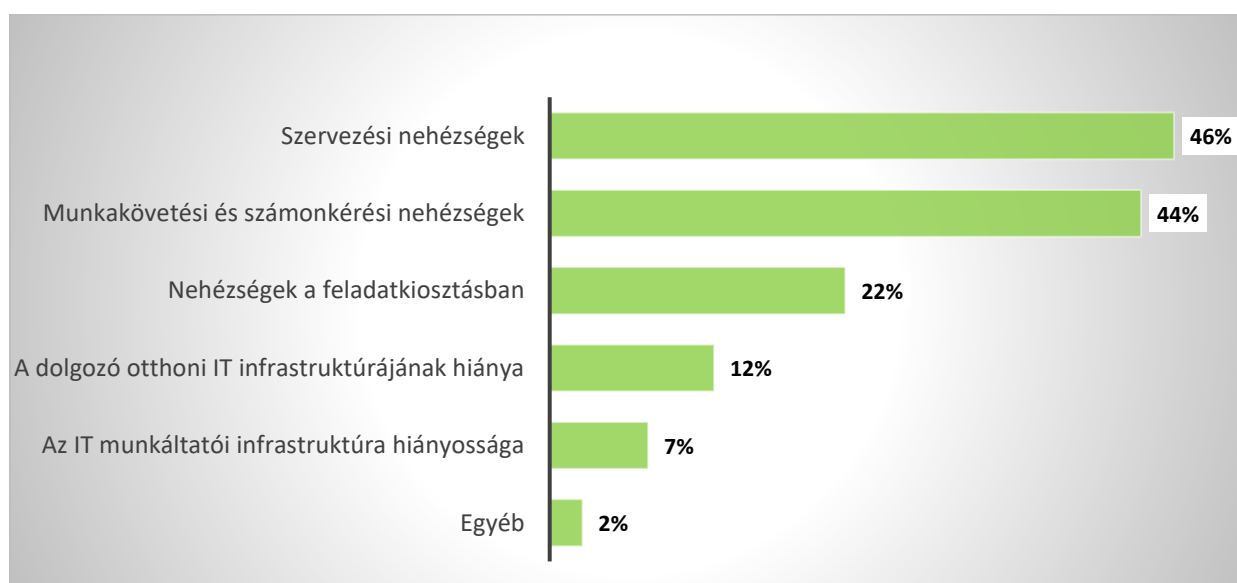
22. ábra Az otthoni munkavégzés kivitelezhetősége (százalék)

Azon vállalkozók közül, akik biztosítani tudják az otthoni munkavégzést, 41 százalék teljes mértékben és 39 százalék pedig részben támogatná ezt a munkáltatói formát a járványt követő időszakban, ami a teljes mintára nézve mindössze 10 százalék.

	Akik meg tudják oldani	Teljes mintára vetítve (%)
<b>Igen</b>	41%	10%
<b>Részben</b>	39%	10%
<b>Nem</b>	20%	5%

23. ábra Az otthoni munkavégzés folytatásának lehetősége a járványt követően (százalék)

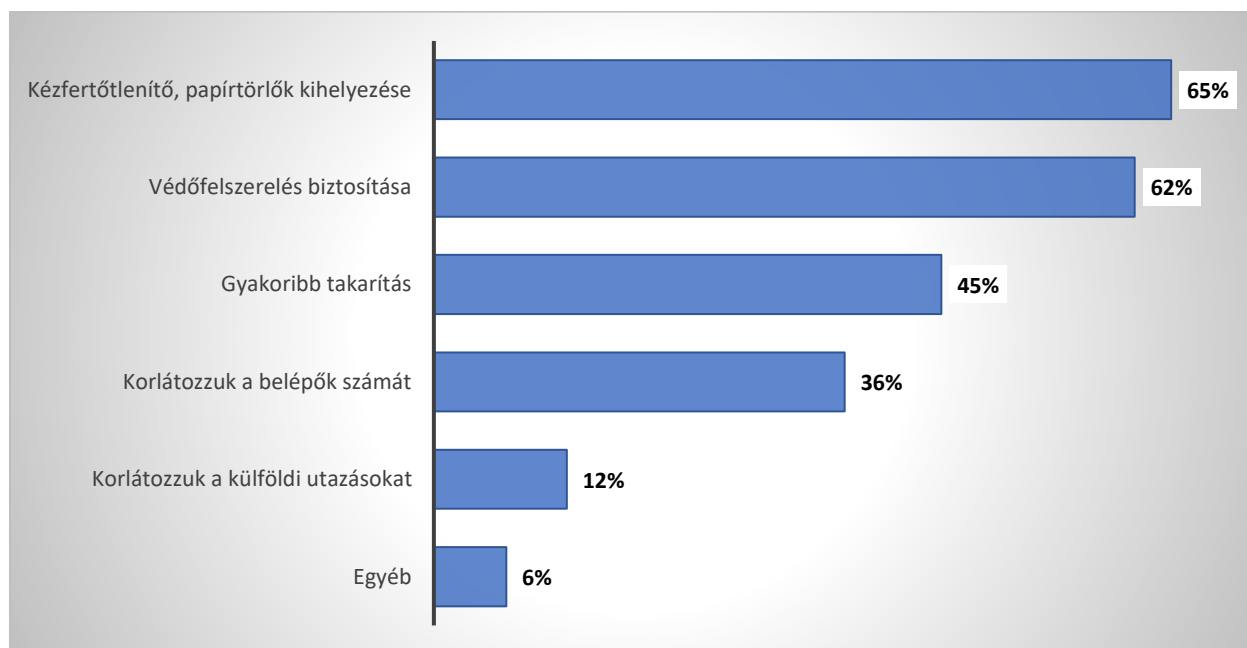
A vállalkozókat arról is kérdeztük, hogy amennyiben nem vagy nem teljesen oldható meg az otthoni munkavégzés a vállalkozásánál, melyek ennek az akadályai. A válaszok abszolút többsége (78%) szerint a vállalat olyan tevékenységet végez, ami nem végezhető home office-ban. A többi vállalkozásnak, amelyek szeretnének otthonról is dolgoztatni, a legnagyobb problémát a szervezési nehézségek jelentik (46%), ezt követően a munkakövetési és számonkérési nehézségek. A harmadik, bár fele akkora gondot jelentő ok, hogy nehéz kiosztani a feladatokat. A dolgozók otthoni felszereltsége, valamint a vállalkozás IT-infrastruktúrája kisebb százalékban jelentenek gondot. Egyéb home office-t gátló tényezőnek a családszervezési problémák meglétét nevezték meg, amely miatt az otthoni terep nem alkalmas a munkavégzésre.



24. ábra Az otthoni munkavégzést nehezítő körülmények aránya (százalék)

## Járvány megelőző intézkedések a vállalkozóknál

A vállalkozók legnagyobb hányada kézfertőtlenítő és papírtörölők kihelyezésével, védőfelszerelés biztosításával, valamint a gyakoribb takarítással igyekszik óvni az alkalmazottakat a megbetegedéstől, fertőzéstől. A negyedik megoldás a belépők számának korlátozása. Kisebb mértékű a külföldi utazások szigorítása. Egyéb módszerként a vállalkozások még említették az ultraibolya-lámpa használatát, valamint a bejáratok szűrőpontok felállítását is. De volt olyan vállalkozás, amely számára a home office biztosított megfelelő védelmet, illetve a veszélyeztetett korosztály távontartása a munkahelytől. Hasonló megoldásként szolgál, hogy felváltva és csökkentett munkaprogrammal dolgoznak az alkalmazottak. De van olyan is, ahol korlátozzák a más megyékből érkező kliensekkel és beszállítókkal a kontaktot, valamint beszüntették a saját autókkal történő árukiszállítást, beszerzést. Egy vállalkozó szerint az alkalmazottak gondoskodnak a saját védelmükről (!).



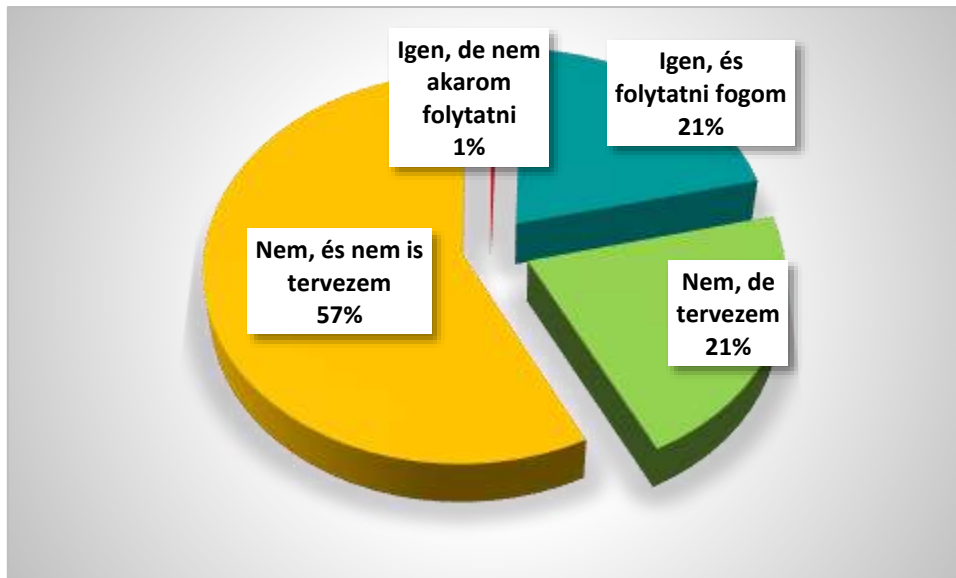
25. ábra Az alkalmazottak védelmére hozott intézkedések (százalék)

## Újítások bevezetése a járvány hatására

A korlátozások hatására a túlélés vagy akár az előremenekülés miatt a vállalkozások egy részének újra kell definiálnia tevékenységét. Arról kérdeztük a kutatásban résztvevőket, hogy kezdtek-e új tevékenységbe a cégen belül bevételszerzés céljából, illetve arról, hogy ezt az új tevékenységet fogják-e folytatni a megváltozott helyzet visszaállása után. A válaszadók nagyobb része (57%) nem fogantatosított meg a régitől eltérő tevékenységet, és nincs is egyelőre ilyen a szándékában. Akik hajlottak az új irányába és változtattak a profiljukon, az 22 százalék, amelyből 1 százalék számára ez csak átmeneti megoldás volt, a többiek beveszik az újításokat



a kínálatukba. És van ugyancsak 21 százalék, ahol bár még nem vezettek be új megoldásokat a járvány hatására, de tervben van.



26. ábra Új tevékenység elkezdése árbevétel növelése érdekében (százalék)

## **6. Szükséges intézkedések**

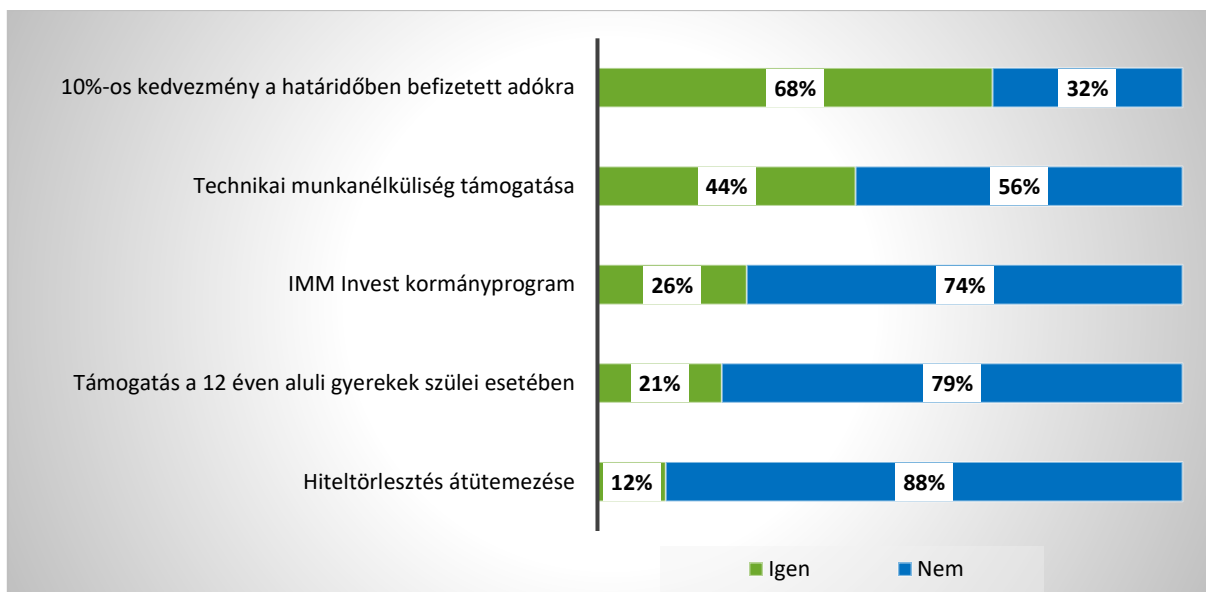
A kutatás résztvevői egy 0-tól 10-ig terjedő skálán osztályozhatták a kormány eddigi járványkezelő intézkedéseit, amely osztályzat átlaga 4,43.

A válaszadók többféle információforrásból szereztek tudomást a kormányzati programokról, amelyek sorrendje a következők: a válaszadók közel fele (48%) internetről, gazdasági és hírportálokról informálódott. A második legnépszerűbb hírforrásnak a televíziós híradások bizonyultak (26%), kisebb arányban, de szerepet kaptak a helyi önkormányzat és a különböző vállalkozói és érdekszervezetek (12%), mint az Udvarhelyszéki Kis- és Középvállalkozások szervezte, Székelyudvarhelyi Mikro-vállalkozók Szövetsége és Hargita Business Center. Hét százalékuk egyéb hivatalos forrást nevezett meg (Hivatalos Közlöny, kormányoldal, belügyminisztérium honlapja). Továbbá hat százalék hírlevelekből és 5 százalék nyomtatott sajtóból, valamint 4 százalék rádióból követte a kormányinfókat. Ezeket túl még említették a facebook-oldalt, az RMDSZ tájékoztató oldalát, valamint a szenátori tájékoztatót.

Ezt követően öt, a kormány által biztosított különböző juttatás vagy egyéb segítő program igénybevételéről is kérdeztük a vállalkozókat.

A legnépszerűbbnek a határidőben befizetett adókra garantált 10%-os kedvezmény bizonyult, ezzel a lehetőséggel a vállalkozók 68 százaléka kíván élni. A második legnépszerűbb kormányprogram az alkalmazottak számára biztosított technikai munkanélküli segély volt, amelyre a vállalkozók 44 százaléka tart igényt. Harmadikként a kis- és közepes vállalkozások megsegítésére irányuló kormányprogram (IMM Invest) keltette fel a vállalkozók érdeklődését, ezt egynegyedük (26%) venné igénybe. A vállalkozók 21 százaléka vett igénybe az alkalmazottai számára szülői támogatást, amelyre az oktatási intézmények kényszerszünete miatt volt szükség, hogy a szülők felügyelhessék 12 évnél kisebb gyerekeiket. A legkevésbé

igénybe vett lehetőség a hiteltörlesztés átütemezése volt, mely lehetőséggel a válaszadók csupán 12 százaléka élt.



27. ábra Vállalkozássegítő kormányprogramok igénybevétele (százalék)

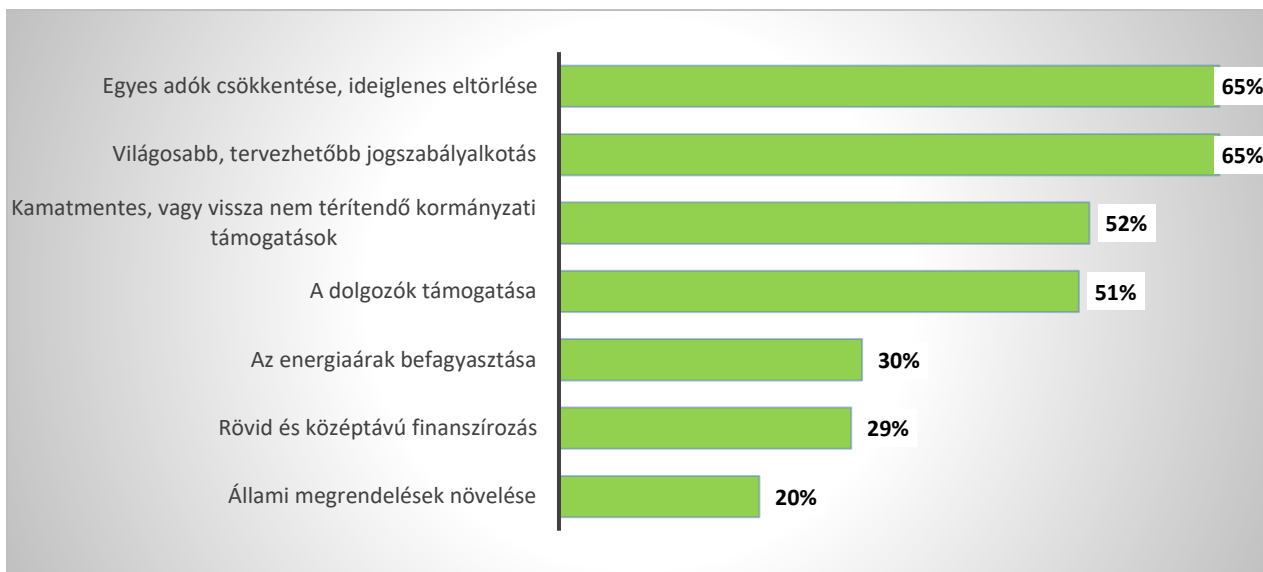
A támogatásokon túl kíváncsiak voltunk, hogy még milyen kormányzati intézkedéseket tartanak fontosnak a vállalkozók.

Az összesített válaszok alapján az egyes adók csökkentésére vagy ideiglenes eltörlésére lenne a legnagyobb szükség, akár csak a világosabb, tervezhetőbb jogszabály-alkotásra (65%). Ugyancsak nagy kereset lenne a kamatmentes vagy vissza nem térítendő kormányzati támogatásokra, ezt 52 százalékuk tartotta fontosnak, ehhez közeli arányt ért el az alkalmazottak támogatásának az igénye.

A válaszadók 30 százaléka az energiaárak befagyasztását, valamint a rövid és hosszú távú finanszírozásokat véli hasznosnak. Egyötödük szerint az állami megrendelések is segítségükre lennének.

Ezekon kívül a vállalkozók fontosnak tartanak az alábbi intézkedéseket:

- stratégiaoktatás, fejlesztés, valamint a saját erőforrás hatékonyabb kihasználása
- különleges nyugdíjak csökkentése
- online adminisztráció a gyorsabb, könnyebb adó- és járulékbehajtásért (növelni a behajtási arányt)
- a korlátozások azonnali eltörlése
- észszerű intézkedések bevezetése, amelyek nem a tevékenységek rombolására és korlátozására irányulnak, hanem azok biztonsági és egészségügyi szempontokból megfelelő feltételek közé szorítására
- következetes, becsületes kormányzás
- következetes kommunikáció
- banki szektor, hitelek befagyasztása, átütemezése

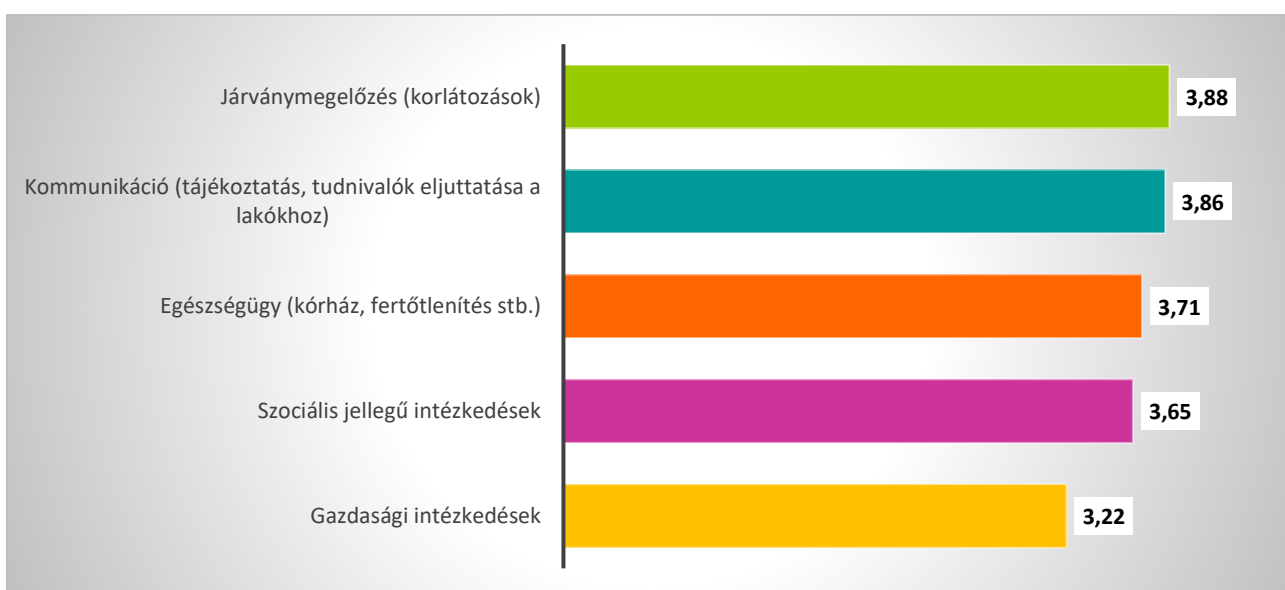


28. ábra Kormányzati eszközök hasznossága (százalék)

### Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatalának szerepe a járványkezelésben

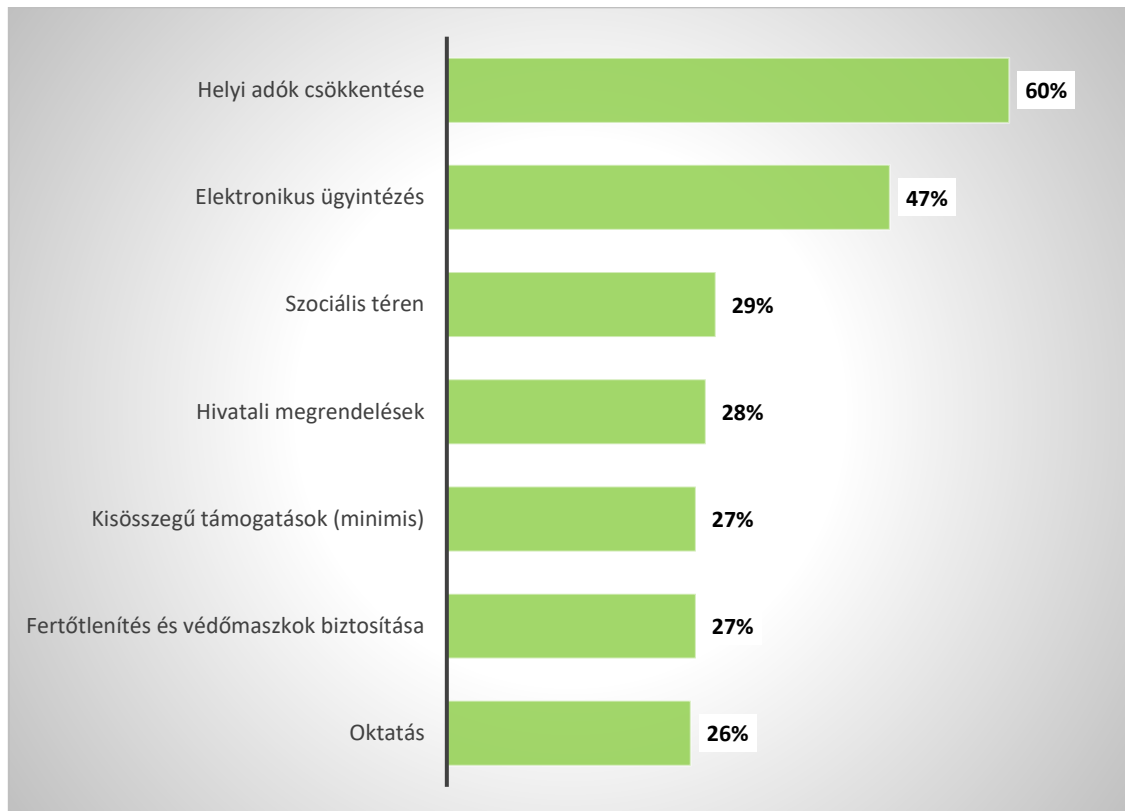
A kutatási kérdőív legvégén a székelyudvarhelyi polgármesteri hivatal szerepéről is kérdeztük a vállalkozókat.

A hivatal járványügyi intézkedéseinek megítélése többnyire jónak bizonyult, melyet egy 5-ös skálán mértünk. A legjobban a járvány megelőzési korlátozásokkal voltak elégedettek a vállalkozók (súlyozott átlag 3,88), hasonlóan a hivatal kommunikációjával, amelynek feladata a lakosság folyamatos tájékoztatása volt (3,86). Következésképpen az egészségügyre vonatkozó rendelkezéseket találták rendben a válaszadók (3,71). Ezt a szociális jellegű intézkedések (3,65), majd a gazdasági intézkedések (3,22) követték.



29. ábra A polgármesteri hivatal intézkedéseivel való elégedettség (súlyozott átlag)

A vállalkozókat arról is kérdeztük, hogy melyik területen várják el, hogy a polgármesteri hivatal hatékony intézkedéseket hozzon. E szerint a két legfontosabb lépés a helyi adók csökkentése, valamint az elektronikus ügyintézés fejlesztése lenne. Ugyanakkor további fontos terület a szociális ellátás, a hivatali megrendelések, a kisösszegű támogatások, a fertőtlenítőszeres és védőmaszkok biztosítása, valamint az oktatás.



30. ábra A polgármesteri hivataltól elvárt intézkedések (százalék)

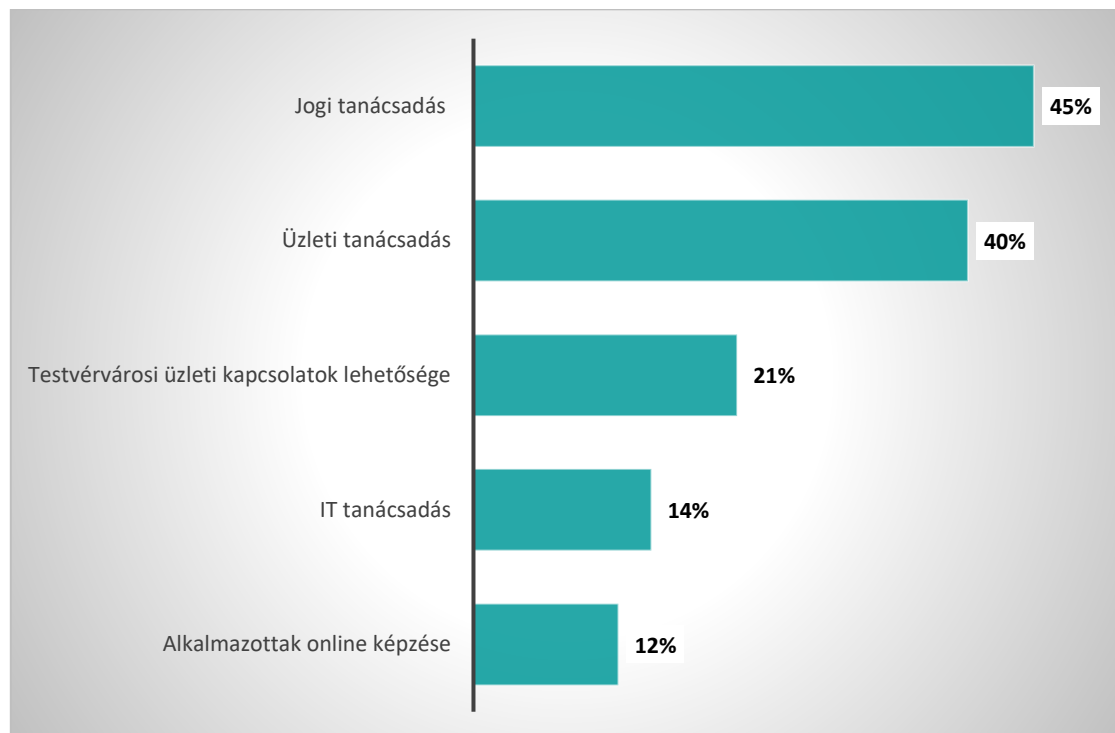
A fentiekén túl a vállalkozók még az alábbi intézkedéseket javasolják:

- iskola fogászat
- azon cégeknek, amelyeknek drasztikusan csökkent a jövedelmük a kormány megszorításai miatt, töröljék a 2020-as évi ingatlanadóit
- beruházások, fejlesztések
- korlátozások azonnali eltörlése
- a korlátozások észszerűsítése
- az urbanizációs kiadásokat, amelyeket eddig a városlakók pótolnak össze, vegye át az önkormányzat

Végül a vállalkozókat arra kértük, hogy jelezzék, hogy a polgármesteri hivatal és az általa fenntartott intézmények, valamint a vállalkozói érdekképviseletek miben nyújthatnak számukra segítséget.

A begyűlt adatok alapján a vállalkozók legtöbbször jogi tanácsadást venne igénybe (45%), de hasonlóan nagy arányban szeretnék üzleti tanácsadást is (40%). A testvérvárosok üzleti

kapcsolatai kihasználásának lehetőségére 21 százalékuk tartana igényt, IT tanácsadást 14 százalékuk szeretne, valamint az alkalmazottaik online képzését 12 százalékuk tartaná fontosnak.



31. ábra Milyen fajta segítségnyújtást várna el a hivatal részéről (százalék)

# ÖSSZEFOGLALÁS

A kutatás legfontosabb konklúzióit a következőképpen foglalhatjuk össze:

1. A járvány következtében a legtöbb udvarhelyi vállalkozásnak csökkentenie kellett a termelési kapacitását (44%), amelynek oka jórészt a vásárlások csökkenése volt, vagy pedig az a helyzet, hogy a beszállítók nem tudták megfelelő módon ellátni áruval, nyersanyaggal a vállalkozásokat.
2. Sajnos az udvarhelyi vállalkozások közel egynegyede kötelezően be kellett zárjon a szükségállapot alatt, ugyanakkor 15 százalékuk, habár nem zárt be, részben vagy teljesen át kellett alakítsa tevékenységét. Csupán a vállalkozók 17 százaléka válaszolta azt, hogy őt elhanyagolható mértékben érintette a koronavírus-járvány.
3. A járvány megjelenése elsősorban a társadalmi távolságtartás miatt leállt sporttermeket és szabadidős szolgáltatókat, a vendéglátóhelyeket és kávézókat, a fogorvosokat, személyszállítással foglalkozókat és a szépségipar területén működő vállalkozásokat érintette, amelyek ezt a hatást 90–100%-osra értékelték. Őket követik a cukrászdák, valamint a különböző rendezvényszervezők, illetve az ehhez kiegészítő szolgáltatásokat nyújtó egyéni vállalkozások (reklám, fotó és videó) és kereskedők (borkereskedők, mozgóárusok). Ezen iparágakban működő vállalkozásokat 80–90 százalékban érintették a járvány következtében megjelenő változások.
4. A vállalkozások tevékenységének a visszaesését több tényező is okozta. A legtöbbjüknek csökkent a terméke vagy szolgáltatása iránti kereslet a lakosság vagy más vállalkozások részéről, ami a megkérdezett vállalkozások több mint felére igaz (56%). A második legnagyobb problémát a különböző rendezvények elmaradása jelentette (29%), amelyek következtében a virágárusok, éttermek, reklámszakemberek, fotográfusok, cukrászok és pékek, borkereskedők, divatszalon tulajdonosok, mozgóárusok, standépítők munkája redukálódott le. Ehhez hasonló arányban a cégek több mint egynegyedének (27%) okozott gondot, hogy a vállalati vásárlók csökkentették a megrendelésüket. A lecsökkentett nyitvatartási idő, valamint a szigorított ügyfélfogadási előírások a válaszadók 22 százalékának rontotta az üzleti forgalmát.
5. A megkérdezett vállalkozások árbevétele áprilisban esett vissza a legnagyobb mértékben, ezt követi május, majd március és június. Az áprilisi hónapban azon vállalkozások közül, amelyeknek csökkent a bevétele, egyharmaduk a teljes havi bevételtől esett el, míg egynegyedük a bevétel felétől vagy háromnegyedétől. Májusban a válaszadók közel egyötöde a teljes bevételétől elesett, 36 százaléka a bevételének felét vagy a háromnegyedét veszítette el.
6. A járvány alatt az udvarhelyi vállalkozók többségénél (62%) nem szűnt meg az alkalmazottak munkája. Abban az esetben, ahol ez mégis bekövetkezett, ott elsősorban a szakképzett fizikai, valamint a nem diplomás, szellemi foglalkoztatottak munkáját érintette a leállás.
7. A megkérdezett vállalkozások nagyon csekély arányban (7,45%) bocsátottak el munkaerőt a járvány ideje alatt. Azonban a megkérdezett vállalkozások 57 százaléka már igénybe vette a technikai munkanélküli segélyt. Ezek közül egyharmaduk az összes alkalmazott részére olyan ágazatokban, mint egészségügyi szolgáltatás, szépségipar,

élelmiszeripar, kereskedelem, nem élelmiszeripari termelők, szabadidő és vendéglátás. A technikai munkanélküli segélyt a vállalkozások egynegyede az alkalmazottak 26–50 százalékára kérte.

8. A megkérdezett udvarhelyi vállalkozások egynegyede esetében csökkent a munkavállalók munkaideje. Azon cégek közül, amelyek részmunkaidőre soroltak át alkalmazottakat, egyötödük az összes személynek csökkentette a munkaidejét.
9. Az udvarhelyszéki vállalkozások kiálltak az alkalmazottjaik mellett, hiszen a megkérdezett vállalkozások döntő többsége (86 százaléka) nem csökkentette a béreket. Azonban a vállalkozók 14 százaléka csökkentette a fizetéseket, amely 14 százaléknak közel fele (41%) az összes alkalmazottjának csökkentette a bérét. A bércsökkenésben érintett ágazatok egészségügyi szolgáltatók és más szolgáltatók, termelő cégek, vendéglátás, IT és non-food kereskedő cégek voltak.
10. Az udvarhelyi vállalkozók közel felének nem okozott problémát a járvány alatt sem a kötelezettségek határidőre való fizetése, a válaszok alapján 48 százaléknak semmilyen kifizetési gondja nem volt. Fizetési problémákat jelző 52 százaléknyi vállalkozásnál a legnagyobb problémát a bérleti díjak kifizetése, a hitelrészletek, valamint az állami adók befizetése jelentette.
11. A megkérdezett udvarhelyi vállalkozások szélső értékektől megtisztított átlagos túlélési ideje három hónap, ami ezen vállalkozások könnyű sebezhetőségét jelzi (biztos alapokon nyugvó vállalkozás legalább 6 havi túléléshez szükséges tartalékkal rendelkezik). A megkérdezett vállalkozások 4,79%-a már az első hónapban megszűnne, egy hónap tartaléka van a vállalkozók 7,45 százalékának, és közel egyötödük (19,15%) 2 hónapig lenne képes még működni a megváltozott körülmények között. Három hónapig is ellene a cégek 22,87 százaléka, és egynegyedük 4 és 6 hónap között tudna működni a tartalékaiból. Az egy évet 16 százaléka érné meg a kért vállalkozóknak a lecsökkent árbevétel mellett is.
12. A szigorítások enyhülését követő azonnali és rövid távú időszakban a vállalkozók hasonlóan látják a saját helyzetüket, hiszen a június végi periódust átlagosan 3,20-ra, míg a november végét 3,58-ra pontozták egy 5-ös skálán. Viszont, ha a két időszakra adott válaszokat egymás mellé tesszük, akkor azt tapasztaljuk, amíg a vállalkozók 37 százaléka az egyhónapos visszaállástól nem vár sok változást, addig fél év múlva a vállalkozók több mint fele (51%) már jobbnak ítéli meg a saját helyzetét.
13. A válaszadó vállalkozások véleménye alapján az elkövetkezendő fél évben a lecsökkent kereslet fogja leginkább meghatározni az egyes iparágakat, itt szinte kivétel nélkül minden szektor negatívan vélekedik. A második meghatározóan nagy problémát az értékesítési nehézségek, valamint a likviditási problémák fogják jelenteni. Kevésbé fognak fennakadást okozni a beszerzések, munkaerő-problémák vagy a logisztikai, szállítási feladatok.
14. A kérdőívet kitöltő vállalkozások több mint fele úgy ítélte meg, hogy a vállalkozása nem olyan jellegű, amely lehetővé tenné számára az online értékesítést. Alig a vállalkozások egyharmada az, amely számára megoldható, hogy a személyes eladáson túl is képes legyen az értékesítésre, amely történhet telefonon, facebookon (19%) vagy saját webshopon (16%).

15. A megkérdezett udvarhelyi vállalkozások több mint fele (53%) számára nem megoldható az otthoni munka. Egynegyedük szerint kivitelezhető ez a munkavégzési forma, azonban csak 8 százalékuk tudja ezt teljes mértékben megoldani (IT, könyvelők, kreatív szolgáltatók, non-food kiskereskedők). Azon vállalkozók közül, akik biztosítani tudják az otthoni munkavégzést, 41 százalék teljes mértékben és 39 százalék pedig részben támogatná ezt a munkáltatói formát a járványt követő időszakban, ami a teljes mintára nézve mindössze 10 százalék.
16. Az udvarhelyszéki vállalkozások többségét nem kényszerítette a járvány az üzletük újragondolására. A válaszadók nagyobb része (57%) nem foganatosított meg a régitől eltérő tevékenységet, és nincs is egyelőre ilyen a szándékában. Akik hajlottak az új irányába, és változtattak a profiljukon 22 százalékot tesznek ki, amelyből 1 százalék számára ez csak átmeneti megoldás volt, a többiek azonban beveszik az újításokat a kínálatukba. 21 százalékuk, bár még nem vezetett be új megoldásokat a járvány hatására, de tervezi.
17. A kormány által indított gazdaságtámogató programok közül a megkérdezett vállalkozók a legnépszerűbbnek a határidőben befizetett adókra garantált 10%-os kedvezményt jelölték meg, amely lehetőséggel a vállalkozók 68 százaléka kíván élni. A második legnépszerűbb kormányprogram az alkalmazottak számára biztosított technikai munkanélküli segély volt, amelyre a vállalkozók 44 százaléka tart igényt. Harmadikként a kis- és közepes vállalkozások megsegítésére irányuló kormányprogram (IMM Invest) keltette fel a vállalkozók érdeklődését, ezt egynegyedük (26%) venné igénybe. A vállalkozók 21 százaléka vette igénybe az alkalmazottai számára a szülői támogatást.
18. A megkérdezett udvarhelyi vállalkozók szerint több típusú kormányzati intézkedés is jól jönne a járvány okozta válságból való kilábalásra. A válaszok alapján az egyes adók csökkentése vagy ideiglenes eltörlése lenne a legnagyobb segítség, de ugyanilyen arányban örülnének a vállalkozók a világosabb, tervezhetőbb jogszabályalkotásnak is (65%). Ugyancsak nagy kereset lenne a kamatmentes vagy vissza nem térítendő kormányzati támogatásokra, ezt a vállalkozók 52 százaléka tartotta fontosnak. Ugyancsak ehhez közeli arányt ért el az alkalmazottak támogatására vonatkozó igény is.
19. A székelyudvarhelyi polgármesteri hivatal járványügyi intézkedéseit többnyire jónak ítélik meg a megkérdezett vállalkozók. Az 5-ös skálán mért osztályozás szerint a leginkább a járványmegelőzési korlátozásokkal és a hivatal kommunikációjával voltak elégedettek a vállalkozók (3,88 és 3,86 súlyozott átlag). Következésként az egészségügyre vonatkozó rendelkezéseket találták rendben a válaszadók (3,71).
20. Az udvarhelyi vállalkozók több területen is hatékony intézkedéseket várnak el a polgármesteri hivatal részéről a helyi vállalkozók támogatására. A válaszok szerint a két legfontosabb lépés a helyi adók csökkentése, valamint az elektronikus ügyintézés fejlesztése lenne. Ugyanakkor további fontos terület a szociális ellátás erősítése, a hivatali megrendelések növelése, valamint kisösszegű támogatások nyújtása.
21. A megkérdezett vállalkozók azonnali és konkrét segítségnyújtási lehetőségeket is megjelöltek, amelyeket a polgármesteri hivatal és az általa működtetett intézmények nyújthatnának a vállalkozóknak. A válaszok alapján a vállalkozók legtöbbször jogi



tanácsadást venne igénybe (45%), de hasonlóan nagy arányban szeretnének üzleti tanácsadást is (40%). A testvérvárosok üzleti kapcsolatai kihasználásának lehetőségére 21 százalékuk tartana igényt, míg IT tanácsadást 14 százalékuk szeretne.

Összességében elmondhatjuk, hogy szinte minden székelyudvarhelyi vállalkozás megérezte a koronavírus-járvány gazdasági hatásait. A vállalkozások többségénél a fogyasztás visszaesése jelentette a legnagyobb gondot. Mindemellett a megkérdezett udvarhelyi vállalkozók nagy többsége nem rendelkezik egy gazdasági válság túléléséhez megfelelő mértékű tartalékkal, hisz a lecsökkent árbevétel mellett többségük alig pár hónapig lenne képes fenntartani a tevékenységét. Ennek tükrében épp jókor érkeztek az enyhítést támogató intézkedések, hisz a március közepén indult megszorítások épp három hónapja vannak érvényben.

A megkérdezett vállalkozások rövid távon még borúlatoók, de középtávon már optimisták, a gazdasági helyzetük javulására júniusra kevesen, novemberre már többségében számítanak.

A megkérdezett vállalkozók nem terhelték át a járvány gazdasági hatásait az alkalmazottjaikra, hiszen csak kis arányban bocsátottak el munkatársat, vagy csökkentették a fizetéseket. Legtöbben a technikai munkanélküliség lehetőségét használták ki.

Az új helyzet elindította a vállalkozókban az új munkaszervezési megoldások keresésének az igényét, mint amilyen az online munka és a home office, de legtöbbjük még nincs ezekre a megoldásokra felkészülve.

A beérkezett válaszokból az látszik, hogy a vállalkozások többsége csak akkor képes fennmaradni, ha a piac életben tartatja őket, mivel többségük nem tud/nem képes megújulni, új irányba fejleszteni a vállalkozását. Ennek oka egyrészt, hogy többségében kisvállalkozások töltötték ki a kérdőívet, de másrészt a szakmai tudás hiánya is eredményezheti ezt a megújulási hiányt. Épp emiatt lenne szükség a vállalkozói képzések erősítésére, támogatására.

A válaszadó vállalkozások többsége kihasználta a kormány által elindított gazdaságsegítő programok valamelyikét. A válaszok alapján azonban továbbra is szükség lenne a vállalkozások hatósági támogatására. Ebben a helyi polgármesteri hivatalnak is vannak eszközei, amelyek közül a helyi adók csökkentése és az online ügyintézés erősítése jelent meg a legtöbbször a válaszokban.